

mun. Chișinău, bul. Ștefan cel Mare și Sfânt, 162
Republica Moldova
MD-2004, tel. (+373 22) 27 27 40,
tel./fax (+373 22) 27 27 40, e-mail

Chisinau city, Ștefan cel Mare și Sfânt, 162 avenue
Republic of Moldova
MD-2004, tel. (+373 22) 27 27 40,
tel./fax (+373 22) 27 27 40, e-mail:

Curtea Constituțională a Republicii Moldova,
str. Al. Lăpușneanu, nr. 28, Chișinău,
MD-2004

Prin prezenta, Judecătoria Chișinău, sediul Centru, Vă expediază cererea cu privire la ridicarea excepției de neconstituționalitate înaintată în cadrul ședinței de judecată din 06 decembrie 2023, de către reprezentantul pârâtului Țurcan Valentin, avocatul Bot Alexandru, precum și sesizarea privind excepția de neconstituționalitate, prezentată în conformitate cu art. 135 alin. (1) lit. a) și lit. g) din Constituție.

Totodată, se expediază în adresa DVS. Încheierea nr. 2-4115/2017 din 28 februarie 2024, emisă de către Judecătorul Judecătoriei Chișinău (sediul Centru), Dimitriu Serghei, prin care s-a dispus ridicarea excepției de neconstituționalitate la cererea formulată de reprezentantul pârâtului Țurcan Valentin, avocatul Bot Alexandru, în cauza civilă la cererea de chemare în judecată concretizată înaintată de B.C. "Banca Socială" S.A. în proces de lichidare, împotriva lui Țurcan Valentin, intervenienți accesorii C.C. "CAMELIA" S.A., Î.M. "TIPTOP" S.R.L., cu privire la încasarea datoriei, anume privind sintagma „de a rezilia contractele băncii în conformitate cu legislația” din art. 384 alin. (1) lit. i) din Legea cu privire la lichidarea băncilor nr. 550 din 1995, precum și a prevederilor art. 1242 alin. (1) lit. e) Cod Civil (în redacția Codului până la 01.03.2019) și art. 1769 alin. (1) lit. e) Cod Civil (în redacția Codului după 01.03.2019), în măsura în care respectivele reglementează libertatea lichidatorului de a decide rezilierea (rezoluționarea) contractului de credit pentru cazul insolvabilității, conform sesizării anexate.

Anexe:

1. Cererea cu privire la ridicarea excepției de neconstituționalitate înaintată de către reprezentantul pârâtului Țurcan Valentin, avocatul Bot Alexandru;
2. Sesizarea privind excepția de neconstituționalitate, prezentată în conformitate cu art. 135 alin. (1) lit. a) și lit. g) din Constituție, de către reprezentantul pârâtului Țurcan Valentin, avocatul Bot Alexandru.
3. Încheierea nr. 2-4115/2017 din 28 februarie 2024, emisă de către Judecătorul Judecătoriei Chișinău (sediul Centru), Dimitriu Serghei pe 6 file.

Cu respect,
Judecătorul Judecătoriei

Dimitriu Serghei

CURTEA CONSTITUȚIONALĂ A REPUBLICII MOLDOVA
str. Alexandru Lăpușneanu nr. 28, Chișinău, MD 2004,
Republica Moldova

SESIZARE

PRIVIND EXCEPȚIA DE NECONSTITUȚIONALITATE

prezentată în conformitate
cu articolul 135 alin. (1) lit. a) și lit. g) din Constituție

I. Obiectul sesizării:

Prezenta sesizare are drept obiect sintagma „*de a rezilia contractele băncii în conformitate cu legislația*” din art. 38⁴ alin. (1) lit. i) din Legea cu privire la lichidarea băncilor, nr. 550 din 1995, precum și prevederile art. 1242 alin. (1) lit. e) Cod Civil (în redacția Codului până la 01.03.2019) și art. 1769 alin. (1) lit. e) Cod Civil (în redacția Codului după 01.03.2019), în măsura în care respectivele reglementează libertatea lichidatorului de a decide rezilierea contractului de credit pentru cazul insolvenței băncii (creditorului).

II. Cadrul normativ pertinent:

2.1. Legislația internă:

2.1.1. Constituția Republicii Moldova:

Articolul 16 Egalitatea

- (1) Respectarea și ocrotirea persoanei constituie o îndatorire primordială a statului.
- (2) Toți cetățenii Republicii Moldova sunt egali în fața legii și a autorităților publice, fără deosebire de rasă, naționalitate, origine etnică, limbă, religie, sex, opinie, apartenență politică, avere sau de origine socială.

Articolul 20 Accesul liber la justiție

- (1) Orice persoană are dreptul la satisfacție efectivă din partea instanțelor judecătorești competente împotriva actelor care violează drepturile, libertățile și interesele sale legitime.
- (2) Nici o lege nu poate îngreuna accesul la justiție.

Articolul 23 Dreptul fiecărui om de a-și cunoaște drepturile și îndatoririle

- (1) Fiecare om are dreptul să i se recunoască personalitatea juridică.
- (2) Statul asigură dreptul fiecărui om de a-și cunoaște drepturile și îndatoririle. În acest scop statul publică și face accesibile toate legile și alte acte normative.

Articolul 55 Exercitarea drepturilor și a libertăților

Orice persoană își exercită drepturile și libertățile constituționale cu bună-credință, fără să încalce drepturile și libertățile altora.

Articolul 127 Proprietatea

- (1) Statul ocrotește proprietatea.

(2) Statul garantează realizarea dreptului de proprietate în formele solicitate de titular, dacă acestea nu vin în contradicție cu interesele societății.

Articolul 130 **Sistemul financiar-creditar**

- (1) Formarea, administrarea, utilizarea și controlul resurselor financiare ale statului, ale unităților administrativ-teritoriale și ale instituțiilor publice sînt reglementate prin lege.
- (2) Moneda națională a Republicii Moldova este leul moldovenesc.
- (3) Dreptul exclusiv la emisia monetară aparține Băncii Naționale a Republicii Moldova. Emisia se efectuează conform deciziei Parlamentului.

2.1.2. Lege cu privire la lichidarea băncilor, adoptată prin Legea nr. 550-XIII din 21 iulie 1995, în vigoare din 01 ianuarie 1996:

Articolul 38⁴. **Principalele atribuții și drepturi ale lichidatorului**

(1) Lichidatorul are atribuții depline și exclusive de a conduce, a gestiona și a controla banca (în continuare - *gestiunea băncii*) și de a lua orice măsuri în vederea lichidării ei eficiente și obținerii sumei maxime din vânzarea activelor, inclusiv dreptul:

- a) de a continua sau a înceta orice operațiune a băncii;
- b) de a lua cu împrumut bani garantați cu activele ei sau fără garanție;
- c) de a suspenda sau a limita plata obligațiilor prevăzute la lit.g) lin. a 4-a;
- d) de a angaja specialiști, experți sau consultanți profesioniști;
- e) de a administra contul băncii;
- f) de a colecta datoriile față de bancă și de a recupera bunurile acesteia aflate în posesiunea terților, de a intenta acțiuni în instanțele de judecată;
- g) de a executa în numele băncii orice operațiuni, ținînd cont de necesitatea obținerii aprobării prealabile a Băncii Naționale pentru efectuarea următoarelor operațiuni:
 - vânzarea sau altă formă de lichidare a oricărui activ al băncii în valoare de peste 1 milion de lei;
 - acordarea de garanții pe baza activelor băncii în favoarea creditorului care acordă băncii un credit nou de peste 500 de mii de lei;
 - reducerea sau anularea oricărei creanțe față de bancă, a cărei validitate este îndoielnică, dacă aceasta depășește 200 de mii de lei;
 - onorarea oricăror creanțe față de bancă (cu excepția creanțelor care decurg din angajamentele asumate de lichidator în exercițiul funcțiunii) înainte de încheierea procedurilor prevăzute la art.38⁹ și 38¹⁰, inclusiv achitarea cu deponenții și alți creditori în sumele care, în opinia Băncii Naționale, pot fi folosite în acest scop, dar ținîndu-se totodată cont de faptul că toți deponenții și alți creditori aflați în situații similare trebuie să fie tratați în mod egal;
- h) de a primi de la organele de conducere, de la salariații băncii și de la orice altă persoană registrele, documentele și informațiile băncii;
- i) de a formula obiecții împotriva creanțelor creditorilor înaintate față de bancă, de a negocia obligațiile băncii în vederea novării lor, reducerii, reeșalonării, preluării de către o altă persoană sau remiterii datoriilor, **de a rezilia contractele băncii în conformitate cu legislația.**

2.1.3. Codul Civil al Republicii Moldova, adoptat prin Legea nr. 1107-XV din 06 iunie

2002, în vigoare din 12 iunie 2003 (în redacția de până la 01.03.2019):

**Articolul 1242.
Rezilierea contractului**

(1) Creditorul poate rezilia contractul și cere restituirea creditului și a sumelor aferente dacă:

- a) debitorul a devenit insolvabil;
- b) debitorul nu a oferit garanțiile cerute sau a redus fără acordul creditorului garanțiile oferite;
- c) debitorul nu plătește dobânda în termenul stabilit;
- d) debitorul nu a executat obligația de restituire a cel puțin 2 tranșe ale creditului, atunci când contractul prevede restituirea creditului în rate;

ei există alte cazuri prevăzute de /ege sau de contract.

(2) Rezilierea contractului suspendă imediat utilizarea creditului, însă creditorul va acorda debitorului un termen de cel puțin 15 zile pentru restituirea sumelor utilizate și a sumelor aferente.

(3) Debitorul poate, în orice moment, să anunțe rezilierea contractului de credit, ce prevede plata unei dobânzi fluctuante, cu condiția notificării creditorului în termen de 7 zile de la primirea notificării despre modificarea dobânzii.

(4) Debitorul poate rezilia contractul în care s-a convenit asupra unei dobânzi fixe pentru un anumit termen dacă obligația de plată a dobânzii încetează înaintea termenului stabilit pentru restituirea creditului și nu se convine asupra unei alte dobânzi. Termenul de preaviz este de 15 zile.

(5) Rezilierea pentru motivul indicat la alin.(1) lit. d) produce efecte doar atunci când creditorul a acordat debitorului un termen de 15 zile pentru plata sumei restante, iar plata nu a fost făcută.

2.1.4. Codul Civil al Republicii Moldova, adoptat prin Legea nr. 1107-XV din 06 iunie 2002, în vigoare din 12 iunie 2003 (în redacția de după la 01.03.2019):

**Articolul 1769.
Rezoluțiunea contractului de credit**

(1) Creditorul poate rezolvi contractul și cere restituirea creditului și a sumelor aferente dacă:

- a) debitorul a devenit insolvabil;
- b) debitorul nu a oferit garanțiile cerute sau a redus fără acordul creditorului garanțiile oferite;
- c) debitorul nu plătește dobânda în termenul stabilit;
- d) debitorul nu a executat obligația de restituire a cel puțin 2 tranșe ale creditului, atunci când contractul prevede restituirea creditului în rate;
- e) există alte cazuri prevăzute de lege sau de contract.

2.1.5. Legea insolvabilității, nr. 149 din 29 iunie 2012, în vigoare din 13 martie 2013;

2.1.6. Legea cu privire la actele normative, nr. 100 din 22 decembrie 2017, în vigoare din 12 iulie 2018;

2.1.7. Legea privind activitatea băncilor, nr. 202 din 06 octombrie 2017, în vigoare

din 01 ianuarie 2018;

2.1.8. Legea cu privire la asigurarea egalității, nr. 121 din 25 mai 2012, în vigoare din 01.01.2013;

2.1.9. Legea cu privire la Banca Națională a Moldovei, nr. 548 din 21 iulie 1995, în vigoare din 12 octombrie 1995;

2.1.10. Legea cu privire la Bani, nr. 1232 din 15 decembrie 1992, în vigoare din 01 martie 1993;

2.1.11. Hotărârea Băncii Naționale a Moldovei privind aprobarea Regulamentului cu privire la activitatea de creditare a băncilor care operează în Republica Moldova, nr. 153 din 25 decembrie 1997, în vigoare din 30 ianuarie 1998;

2.2. Legislația internațională:

2.2.1. Convenția pentru apărarea Drepturilor Omului și a Libertăților fundamentale din 1950, Protocolul adițional (nr. 1), Paris, 20.11.1952:

Articolul 1 Protecția proprietății

Orice persoană fizică sau juridică are dreptul la respectarea bunurilor sale. Nimeni nu poate fi lipsit de proprietatea sa decât pentru cauză de utilitate publică și în condițiile prevăzute de lege și de principiile generale ale dreptului internațional. Dispozițiile precedente nu aduc atingere dreptului statelor de a adopta legile pe care le consideră necesare reglementării folosirii bunurilor conform interesului general sau pentru a asigura plata impozitelor ori a altor contribuții, sau a amenzilor.

III. Pretinsele încălcări și argumentele de rigoare:

Prezenta sesizare vine să identifice problema calității legislației în materie de încetare a contractelor de creditare, în limitele cărora creditorul împrumutător (banca) a devenit insolvabil și a fost supus procedurilor de lichidare forțată. În particular, sesizarea dezvoltă problema imposibilității debitorului de a uza de excepția insolvenței creditorului său, căreia i se opune obligația băncii de a înceta contractul de credit în cazul în care debitorul devine insolvabil, precum și obligația acesteia de a sista, odată cu retragerea licenței, orice activitate comercială care presupune accesarea de depozite și eliberarea de credite. Respectiv, dezechilibru instituțional este expus în următoarele seturi de argumente:

A. încălcarea art. 23 alin. (2), în comun cu art. 16 alin. (1) din Constituție.

În fapt, la data de 01 ianuarie 1996 a intrat în vigoare Legea cu privire la lichidarea băncilor, nr. 550 din 21.07.1995, care a venit să reglementeze setul de relații sociale referitoare la instituțiilor antrenate în gestiunea de mijloace financiare, inclusiv activitatea băncilor. Inter alia, în limitele acestei legi un capitol aparte îi este dedicat procedurii și efectelor inițierii lichidării forțate a băncii, care în virtutea anumitor circumstanțe a devenit insolvabilă și i-a fost retrasă licența de activitate.

Astfel, de exemplu, art. 38⁵ alin. (1) lit. a) din legea menționată, prevede că odată Cu inițierea procedurii de lichidare a băncii calcularea dobânzilor și penalităților la obligațiile băncii se întrerupe, iar obligațiile neajunse la scadență se consideră scadente. Banca nu răspunde pentru încălcarea obligațiilor sale din imposibilitatea fortuită de executare în legătură cu retragerea licenței.

În paralel, recent legiuitorul a adoptat un nou act legislativ - Legea privind activitatea băncilor, nr. 202 din 06.10.2017. Art. 23 alin. (3) al legii anterior citate reglementează că de la data intrării în vigoare a hotărârii de retragere a licenței, banca este obligată să nu se angajeze în activități permise băncilor, conform art. 14. Art. 14 (alin. (1) lit. a) și b)) include în lista sa două activități definitorii ale instituției bancare: atragerea de depozite și acordarea de credite.

Din coroborarea art. 38⁵ alin. (1) lit. a) din Legea cu privire la lichidarea băncilor, nr. 550 din 1995, și a art. 14 și 23 alin. (3) din Legea privind activitatea băncilor, nr. 202 din 06.10.2017, rezultă la data retragerii licenței băncii nu i se pot pretinde dobânzi și penalități aferente depozitelor accesate, dat fiind că respectivele contracte sunt reziliate prin efectul imediat al legii.

Viceversa trebuie să deducem că la rândul său banca insolvabilă nu poate pretinde de la debitorii săi pe contractele de credit plata dobânzilor și penalităților, calculabile ulterior datei retragerii licenței. Cu alte cuvinte, ar trebui să concluzionăm că și convențiile de creditare încetează de drept odată cu inițierea lichidării băncii.

Cu regret, însă, din punct de vedere legislativ, posibilitatea încetării contractului de credit este lăsată la libera discreție a lichidatorului. Astfel, art. 38⁴ alin. (1) lit. i) din Legea cu privire la lichidarea băncilor, nr. 550 din 1995, reglementează că lichidatorul are atribuții depline și exclusive de a conduce, a gestiona și a controla banca (în continuare - *gestiunea băncii*) și de a lua orice măsuri în vederea lichidării ei eficiente și obținerii sumei maxime din vânzarea activelor, inclusiv dreptul de a formula obiecții împotriva creanțelor creditorilor înaintate față de bancă, de a negocia obligațiile băncii în vederea novării lor, reducerii,

reeșalonării, preluării de către o altă persoană sau remiterii datoriilor, de a rezilia contractele băncii în conformitate cu legislația. Pe cale de consecință, în mod paradoxal, chiar dacă legea îi interzice băncii falite să desfășoare activități conexe acordării creditelor bancare, inclusiv perceperea de dobânzi, încetarea raporturilor contractuale de creditare este la libera discreție a gestionarului acestei instituții. Cu alte cuvinte, pe durata procedurii de faliment banca poate promova o activitate licențiată, fără a deține această licență.

Mai mult, în dezvoltarea prevederilor art. 38⁴ alin. (1) lit. i) din Legea cu privire la lichidarea băncilor, nr. 550 din 1995, la data de 06 iunie 2002, Parlamentul Republicii Moldova a votat Legea nr. 1107-XV prin care a fost adoptat Codul Civil, care a intrat în vigoare la 12 iunie 2003. Prin textul actului normativ sus-menționat, legislatorul a reglementat o serie de raporturi juridice necunoscute sau slab dezvoltate de legislația civilă anterioară. În șirul acestor inovații legislative pot fi incluse și reglementările din domeniul creditării bancare, generic incluse în art. 1236 - 1245 ale Codului Civil și completate subsecvent de prevederile relative împrumutului din art. 867- 874 Cod Civil.

Astfel, prin textul art. 1242 alin. (1) Cod Civil, legislatorul a reglementat *dreptul* creditorului (băncii comerciale) de a rezilia contractul de credit în cazul în care:

- a)** debitorul a devenit insolubil;
- b)** debitorul nu a oferit garanțiile cerute sau a redus fără acordul creditorului garanțiile oferite;
- c)** debitorul nu plătește dobânda în termenul stabilit;
- d)** debitorul nu a executat obligația de restituire a cel puțin 2 tranșe ale creditului, atunci când contractul prevede restituirea creditului în rate;
- e)** există alte cazuri prevăzute de lege sau de contract.

E de accentuat că din 01.03.2019, au intervenit modificări la Codul Civil, astfel încât echivalentul fidel al art. 1242 alin. (1) lit. e) a devenit art. 1769 alin. (1) lit. e) Cod Civil. Astfel, în continuare vom face referire la neconstituționalitatea art. 1242 alin. (1) lit. e) (în redacția Codului până la 01.03.2019), cu rezerva că aceleași argumente sunt egal valabile și pentru art. 1769 alin. (1) lit. e) Cod Civil (în redacția Codului după 01.03.2019).

Din coroborarea prevederilor art. 38⁴ alin. (1) lit. i) din Legea cu privire la lichidarea băncilor, nr. 550 din 1995, și art. 1242 alin. (1) Cod Civil, rezultă că situația de insolvență a băncii, ca temei de exercitare a dreptului lichidatorului relativ rezilierii contractului de credit bancar, este reflectat anume în textul art. 1242 alin. (1) lit. e) Cod Civil. Altfel spus, norma de trimitere a art. 38⁴ alin. (1) lit. i) din Legea cu privire la lichidarea băncilor, nr. 550 din 1995, este dezvoltată în textul de trimitere a art. 1242 alin. (1) lit. e) Cod Civil. Deci, nu

există norme speciale care ar reglementa regimul juridic al contractelor de credit în cazul insolvenței bancare.

Anume această construcție legislativă defectuoasă ne obligă să analizăm constituționalitatea art. 38⁴ alin. (1) lit. i) din Legea cu privire la lichidarea băncilor, nr. 550 din 1995, și art. 1242 alin. (1) lit. e) Cod Civil prin prisma locului acestor norme în cadrul instituției încetării contractelor de credit bancar. Astfel, considerăm că în limita temeiurilor neexhaustive de care a legiuitorul a legat dreptul creditorului de a înceta contractul de credit, s-a admis o inadvertență neconstituțională. În particular, considerăm că neconstituționalitatea prevederilor din art. 38⁴ alin. (1) lit. i) din Legea cu privire la lichidarea băncilor, nr. 550 din 1995, și art. 1242 alin. (1) lit. e) din Codul Civil al RM se rezumă la denaturarea esenței temeiurilor de reziliere a contractului, care configurează obligatia băncii comerciale de a înceta raporturile de împrumut și nicidecum dreptul acesteia.

Astfel, domeniul de definiție a problemei abordate rezultă din faptul că activitatea comercială a unei bănci este una licențiată. În acest sens, art. 5 alin. (1) lit. d) din Legea cu privire la Banca Națională a Moldovei, nr. 548 din 1995, reglementează expres că Banca Națională licențiază activitatea cu privire la lichidarea băncilor. Or, art. 60 alin. (5) Cod Civil (în redacția de după 01.03.2019 - ar. 176 alin. (5) Cod Civil), condiționează imperativ că lipsa licenței presupune lipsa capacității de folosință a persoanei juridice. Cu alte cuvinte, retragerea licenței de activitate a unei bănci comerciale rezultă în lipsa capacității acesteia de a avea drepturi și obligații civile, caracteristice unei instituții bancare. În versiunea Legii privind activitatea băncilor, nr. 202 din 2017, o bancă e definită ca fiind *acea persoană juridică a cărei activitate constă în atragerea de depozite sau de alte fonduri rambursabile de la public și în acordarea de credite în cont propriu*. Reflectarea noțiunii este una determinată pentru prezentul demers, în condițiile în care trebuie să deducem că retragerea licenței de activitate a unei bănci presupune imposibilitatea accesării de către această instituție a depozitelor și ulterioara înstrăinare a acestora prin intermediul mecanismelor de creditare. Altfel spus, la data retragerii licenței și inițierii procedurilor de lichidare, banca comercială trebuie să înceteze contractele de depozit, precum și cele de creditare, aflate în curs de executare. Pentru prima parte a afirmației invocate, reiterăm că legiuitorul a prevăzut expres norme ce condiționează rezilierea contractelor de depozit. Astfel, art. 38⁵ alin. (1) lit. a) din Legea cu privire la lichidarea băncilor, nr. 550 din 1995, prevede expres că de la data retragerii licenței calcularea dobânzilor și penalităților la obligațiile băncii se întrerupe, iar

obligațiile neajunse la scadență se consideră scadente. Banca nu răspunde pentru încălcarea obligațiilor sale din imposibilitatea fortuită de executare în legătură cu retragerea licenței.

Concomitent, încetarea contractelor de credit nu este expres reglementată de prevederile Legii cu privire la lichidarea băncilor sau a oricărei alte legi. Concluzia, însă, poate fi doar vag și indirect dedusă din prevederile normei anterior citate din art. 23 alin. (3) din Legea privind activitatea băncilor, nr. 202 din 2017 sau a art. 60 alin. (5) Cod Civil (în redacția de după 01.03.2019 - art. 176 alin. (5) Cod Civil), precum și din analogia cu art. 45 alin. (1) din Legea insolvenței, nr. 149 din 29 iunie 2012. Ultimul articol menționat prevede că creanțele neajunse la scadență se consideră scadente din momentul intentării procesului de insolvență. Astfel, trebuie să înțelegem că insolvența persoanei, confirmată în ordine judecătorească prin Hotărârea de intentare a procesului, presupune încetarea forțată a contractelor în derulare, în care debitorul figurează ca parte, inclusiv a celor de împrumut a mijloacelor financiare.

Compararea prevederilor Legii insolvenței, nr. 149 din 2012, și a Legii cu privire la lichidarea băncilor, nr. 550 din 1995, nu e deloc întâmplătoare. Or, din contrapunerea acestor acte normative, cu obiect de reglementate în principiu identic, rezultă clar incertitudinea reglementărilor în materie reziliere a contractelor de credit executate în condițiile unei bănci comerciale insolvente. Astfel, foiața de turnesol pentru verificarea calității legii este anume art. 1242 Cod Civil. În parametrii acestui articol, drept prim temei ce validează dreptul creditorului de a înceta contractul de credit, legiuitorul a prevăzut situația de insolvență a debitorului. În baza art. 2 din Legea insolvenței, nr. 149 din 29 iunie 2012, în vigoare din 13 martie 2013, situația de *insolvență* reprezintă situația financiară a debitorului caracterizată prin incapacitatea de a își onora obligațiile de plată, constatată prin act judecătorec de dispoziție. Diametral opus prevederilor art. 1242 alin. (1) lit. a) Cod Civil, art. 45 alin. (1) din Legea insolvenței, nr. 149 din 29 iunie 2012, prevede că creanțele neajunse la scadență se consideră scadente din momentul intentării procesului de insolvență. Astfel, trebuie să înțelegem că insolvența persoanei, confirmată în ordine judecătorească prin Hotărârea de intentare a procesului, presupune încetarea forțată a contractelor în derulare, în care debitorul figurează ca parte. Același efect se va identifica și în cazul contractelor de credit aflate în executare. Respectiv, indiferent de termenul, destinația sau oricare alte condiții pentru care debitorul a contractat un anumit credit, acesta va deveni scadent odată cu survenirea evenimentului de incapacitate de plată a datoriei sale per ansamblu.

Efectul imediat al reglementărilor art. 45 alin. (1) din Legea insolvenței, nr. 149 din 29 iunie 2012, constă în faptul că banca comercială nu va putea reclama profituri suplimentare de la debitor: dobândă, comisioane etc., decât în limita celor calculate până la data survenirii insolvenței.

La acest capitol explicăm că noțiunea de *scatien[ă]* utilizată de art. 45 alin. (1) din Legea insolvenței, nr. 149 din 29 iunie 2012, presupune data la care urmează să se realizeze o obligație contractuală. Corelând această noțiune cu instituția contractului de credit, trebuie să accentuăm că prin definiție creditul presupune acea convenție prin care o bancă (creditor) se obligă să pună la dispoziția unei persoane (debitor) o sumă de bani (credit), iar debitorul se obligă să restituie suma primită și să plătească dobânda și alte sume aferente prevăzute de contract (art. 1236 alin. (1) Cod Civil, în redacția de după 01.03.2019 - art. 1763 alin. (1) Cod Civil). Astfel, raporturile de creditare presupun ca natură obligații transmisibile de proprietate, afectate de modalitatea termenului de rambursare a valorii acestei proprietăți. Aceste raporturi juridice, în acest context, sunt generatoare de două categorii de prestații, părți ale unei singure obligații complexe de plată a debitorului:

- a. Prestația de restituire a capitalului împrumutat în volumul și la valoarea preluată;
- b. Prestația de plată a dobânzii, care reprezintă prețul de utilizare a acestui capital.

Ambele prestații sunt exigibile (executorii) doar în limita intervalului de timp dintre predarea și restituirea de bunuri financiare.

Identificarea timpului în cadrul raporturilor de creditare, din punct de vedere juridic, este o circumstanță determinantă a existenței contractului de credit. În acest sens, merită a fi analizate prevederile art. 871 alin. (1) Cod Civil (în redacția de după 01.03.2019 - art. 1247 alin. (1) Cod Civil), conform cărora împrumutatul trebuie să restituie împrumutul în termenul și în modul stabilit în contract. Iar dacă nu au fost stabilite dobânzi, el are dreptul să restituie împrumutul și până la expirarea termenului. Într-un mod mai imperativ, art. 1245 Cod Civil (în redacția de după 01.03.2019 - art. 1772 alin. (1) Cod Civil) prevede că dacă debitorul rambursează creditul înainte de scadență, creditorul este în drept să ceară reparația prejudiciului cauzat prin rambursare anticipată cu deducerea sumelor economisite, luându-se în considerare creditul ce s-ar fi putut acorda din contul acestor mijloace. Din interpretarea normelor în cauză, trebuie să concluzionăm că legiuitorul, fie și indirect, lasă să se înțeleagă că încetarea prestației de rambursare a capitalului înstrăinat, duce la încetarea de drept a raporturilor de creditare. Situație ce generează ca efect și epuizarea prestațiilor succesive vizând plata dobânzii. Astfel încât, trebuie să menționăm că

timpul reprezintă acea variabilă juridică, în limita căreia creditorul poate obține venituri sub formă de dobândă, iar debitorul are dreptul să utilizeze capitalul înstrăinat. Restituirea bunurilor împrumutate decade creanțierul de dreptul de a reclama venituri, iar partea împrumutată - de dreptul de a gestiona folosința acestui capital.

Pe cale de consecință, art. 45 alin. (1) din Legea insolvenței, nr. 149 din 29 iunie 2012, odată ce grevează cu scadență un contract de credit, obligă părțile la încetarea acestui contract și naște pentru acestea obligații total diferite de cele din perioada de executare a contractului, și anume: obligația de restituire imediată a restanței la capitalul împrumutat și la dobânda calculată până la data scadenței forțate de insolvența debitorului. Or, posterior datei scadenței, creditul nu va fi generator de profit (dobândă), banca comercială fiind în drept de a uza doar de dreptul la dobânzi de întârziere, reglementate cu statut supletiv de normele art. 585 și 619 Cod Civil (în redacția de după 01.03.2019 - art. 874 și art. 942 Cod Civil).

În contrast cu prevederile art. 1242 alin. (1) lit. a) Cod Civil, care reglementează un drept al băncii de a înceta contractul de credit pentru cazul insolvenței persoanei, art. 45 alin. (1) din Legea insolvenței, nr. 149 din 29 iunie 2012, obligă creditorul (banca comercială) să înceteze contractul de credit prin operarea scadenței obligațiilor derivate din încheierea contractului de credit.

Divergența dintre aceste două acte normative este, totuși, soluționată în favoarea Legii insolvenței. Astfel, evidențiem că Legea insolvenței, a intrat în vigoare (13.03.2013) posterior Legii nr. 1107-XV prin care a fost adoptat Codul Civil (12.06.2003). Pe cale de consecință, se impune incidența art. 7 alin. (3) din Legea cu privire la actele normative, nr. 100 din 2017, în sensul în care între două acte legislative cu aceeași forță juridică apare un conflict de norme ce promovează soluții diferite asupra aceluiași obiect al reglementării, se aplică prevederile actului posterior. Altfel spus, în circumstanța în care va interveni insolvența debitorului, parte a contractului de credit, banca comercială va fi obligată să înceteze raporturile contractuale cu acest debitor prin efectul scadenței operate de lege.

Cu alte cuvinte, din coroborarea prevederilor art. 1242 alin. (1) lit. a) Cod Civil și art. 45 alin. (1) din Legea insolvenței, nr. 149 din 2012, rezultă că atât banca comercială, cât și debitorul insolvent, sunt obligați de a rezilia contactele de credit odată cu survenirea insolvenței persoanei împrumutătoare.

Totuși, această obligație nu este operabilă în cazul în care insolvent e anume

subiectul împrumutător (banca comercială). Mai mult decât atât, rezilierea contractului de credit, în limitele căruia creditorul a devenit insolvent, nici nu este identificat în statut de drept al debitorului. Cu alte cuvinte, rezultă că legiuitorul a reglementat artificial inegalitatea părților contractante, angajate în raporturi de creditare; inegalitate care presupune că în limitele art. 1242 alin. (1) lit. a) Cod Civil, banca deține facultatea de a rezilia contractul de credit, în cadrul căruia debitorul a devenit insolvent, însă debitorul a cărui creditor a devenit insolvent este lipsit de orice posibilitate de a reclama încetarea contractului de credit. Deci, în ultima ipoteză debitorul va fi ținut la plata de dobânzi, penalități și/sau comisioane, până la data de încetării procesului de lichidare a băncii. Or, concluzia derivă din prevederile Legii cu privire la lichidarea băncilor, nr. 550 din 1995, care în art. 38⁴ alin. (1) lit. i) reglementează că *lichidatorul are dreptul de a rezilia contractele băncii în conformitate cu legislația*. Dreptul băncii relativ rezilierii contractelor de credit este reglementat de art. 1242 alin. (1) Cod Civil.

Respectiv, inițierea procedurilor de lichidare a băncii nu generează apariția dreptului debitorului de a cere rezilierea contractului de credit, ci dimpotrivă acest drept îi aparține în exclusivitate creditorului, care deține această facultate și pentru cazul survenirii insolvenței debitorului său.

O asemenea construcție legislativă, condiționează discriminarea debitorului în raport cu creditorul unui contract de credit bancar. Or, normele contestate vin în contradicție cu însăși noțiunea contractului sinalagmatic, a cărui specie este cu desăvârșire și contractul de credit bancar. Astfel, art. 704 alin. (1) Cod Civil (în redacția de după 01.03.2019 - art. 779 Cod Civil) reglementează că un contract este sinalagmatic dacă fiecare dintre părți se obligă reciproc, astfel încât obligația fiecăreia din ele să fie corelativă obligației celeilalte. Cu alte cuvinte, esența contractului sinalagmatic constă în egalitatea părților contractante, care reciproc beneficiază de același set de drepturi și obligații, inclusiv de dreptul de a opune aceleași excepții de neexecutare. Respectiv, dreptul creditorului de a rezilia contractul pentru cazul insolvenței debitorului, trebuie să fie echivalent dreptului debitorului de a opera rezilierea pentru cazul insolvenței creditorului. Cu regret, însă, construcția legislativă a art. 1242 Cod Civil și a art. 38⁴ alin. (1) lit. i) din Legea cu privire la lichidarea băncilor, nr. 550 din 1995, nu asigură un asemenea echilibru.

Însumate, constatările sus-menționate configurează problema calității legii, concretizată în prevederile art. 38⁴ alin. (1) lit. i) din Legea cu privire la lichidarea băncilor, nr. 550 din 1995, și art. 1242 alin. (1) lit. e) Cod Civil. În acest sens, venim să evidențiem că în

Hotărârea nr. 10 din 16 martie 2017, privind excepția de neconstituționalitate a art. 80 alin. (2) din Legea finanțelor publice și responsabilității bugetar-fiscale nr. 181 din 25 iulie 2014. Curtea Constituțională a accentuat că „*exigența calității legii este conturată prin prisma principiului securității juridice în componența condițiilor de previzibilitate și claritate a legii. Curtea reiterează că pentru a corespunde celor trei criterii de calitate - accesibilitate, previzibilitate și claritate - norma de drept trebuie să fie formulată cu suficientă precizie, astfel încât să permită persoanei să decidă asupra conduitei sale și să prevadă, în mod rezonabil, în funcție de circumstanțele cauzei, consecințele acestei conduite. În acest sens, Curtea reține că la elaborarea unui act normativ legiuitorul trebuie să respecte normele de tehnică legislativă pentru ca acesta să corespundă exigențelor de calitate. Astfel, pentru a exclude orice echivoc, textul legislativ trebuie să fie formulat clar, fluent și inteligibil, fără dificultăți sintactice și pasaje obscure. Curtea reține că previzibilitatea și claritatea constituie elemente sine qua non ale constituționalității unei norme, în activitatea de legiferare acestea nicidecum nu pot fi omise.*”

Textul art. 38⁴ alin. (1) lit. i) din Legea cu privire la lichidarea băncilor, nr. 550 din 1995, și art. 1242 alin. (1) lit. e) Cod Civil nu rezistă testul clarității, or, din punct de vedere a construcției sistemice a acestor norme acestea vin în contradicție cu principiile și normele directoare ale procedurii de lichidare.

În particular reiterăm că art. 23 alin. (3) din Legea privind activitatea băncilor, nr. 202 din 2017, interzice băncii în proces de lichidare să desfășoare activități legate de acordarea de credite, or, perceperea de dobânzi ține de esența activității de creditare. Totodată, art. 38⁴ alin. (1) lit. i) din Legea cu privire la lichidarea băncilor, nr. 550 din 1995, și art. 1242 alin. (1) lit. e) Cod Civil, reglementează că respectiva interdicție poate fi eludată și este inoperabilă până la data în care lichidatorul bancar va dori încetarea contractului de credit. Anume acest antagonism, completat de faptul că prevederile contestate vin să denatureze esența contractului sinalagmatic, precum și de faptul că acestea sunt contrare principiului de egalitate a contractanților, vine cert să demonstreze că legiuitorul a instituit o neclaritate legislativă. Respectiv, în mod contradictoriu obligă lichidatorul să sisteze activitatea lucrativă a băncii, dar îl abilitază cu dreptul de a încasa profituri, calculabile pentru toată perioada lichidării.

B. Încălcarea art. 55 din Constituție:

C¹. În comun cu art. 16 din Constituție.

Sub rezerva inexistenței art. 55 din Constituție, ar trebuie să recunoaștem că felul în care legislatorul și-a formulat logica de reglementare nu poate fi blamată. Însă, anume acest articol, care e desfășurat, de altfel, și în legislația civilă - art. 9 Cod Civil (în redacția de după 01.03.2019 - art. 10 Cod Civil), obligă orice persoană să își exercite drepturile și libertățile constituționale cu bună-credință, fără să încalce drepturile și libertățile altora. Pe cale de consecință, coroborarea principiului de bună-credință cu structura sus-menționată o face alogică, deoarece indiferent de faptul dacă persoana cu bună sau rea-credință a devenit insolubilă, cu bună sau rea-credință nu achită dobândă, cu bună sau rea-credință nu restituie ratele de credit etc., ea oricum va fi supusă acelorași efecte juridice ca și în cazul în care pur și simplu s-ar eschiva să-și execute obligațiile de debitor. Deci, indiferent de circumstanțele ce au generat fapta de neexecutare a contractului de credit din parte a debitorului, acesta va fi supus aceluiași regim de răspundere ca și în cazul persoanei ce intenționat generează prejudicii băncii comerciale. Or, invocarea unor temeuri obiective ce pot genera la un anumit moment de executare a contractului, imposibilitatea de plată a debitorului, este din start compromisă.

De exemplu, în cazul unei gospodării țărănești ce a preluat un credit pentru a investi în afacerea sa agricolă, invocarea și argumentarea în față băncii că imposibilitatea de plată e condiționată de faptul că anul a fost unul neroditor (pe motiv de secetă, inundații, grindină, anumite boli parazitare a plantelor etc.), nu va avea nici un efect juridic asupra caracterului executoriu al prestațiilor de plată, nu va putea fi constată nici încetarea contractului de credit, nici suspendarea lui sau oricare alt repaus de plată. Pe cale consecință, penalitatea, dobânda de întârziere, comisioanele suplimentare etc., toate se vor răsfrânge asupra debitorului de bună-credință, aflat în dificultate de plată. În comparație, o gospodărie țărăneasă ce nu are dificultăți de achitare și care cu rea-voință se eschivează de la onorarea plăților la credit, va fi supusă exact acelorași măsuri de responsabilizare contractuală.

În baza exemplului dedus, în parte, din reglementările art. 1242 alin. (1) Cod Civil, trebuie o dată în plus să constatăm o încălcare a principiului non-discriminării garantat de art. 16, coroborat cu art. 55 din Constituție. Or, în cazul persoanelor de bună-credință se atestă o tratare egală cu debitorii de rea-credință. Altfel spus, legiuitorul prin art. 1242 alin. (1) Cod Civil admite o autentică discriminare indirectă, noțiune asimilată de Republica

Moldova prin art. 2 din Legea cu privire la asigurarea egalității, nr. 121 din 25 mai 2012. Astfel, sintagma de discriminare directă, preluată din textul Directivei 2000/43/CE a Consiliului

Uniunii Europene din 29 iunie 2000, presupune orice prevedere, acțiune, criteriu sau practică aparent neutră care are drept efect dezavantajarea unei persoane față de o altă persoană în baza criteriului de non-discriminare.

Discriminarea debitorilor de bună-credință, devine și mai evidentă dacă e să revenim la reglementările relative insolvabilității. Or, coroborarea prevederilor art. 15 din Legea insolvabilității, nr. 149 din 29 iunie 2012, a celor din art. 288 Cod Contravențional, precum și a reglementărilor din art. 252 și 253 Cod penal, ne face să concluzionăm că reglementărilor relative insolvabilității le este caracteristică partajarea debitorilor în cei de bună și rea-credință. Viceversa, prevederile art. 1242 alin. (1) Cod Civil, nu fac nici o diferență între buna sau rea-credința debitorilor.

Sumând cele expuse pe marginea încălcării art. 55, coroborat cu art. 16 din Constituție, invocăm că elementul bunei-credințe obligă legiuitorul la maximă diligență și prudență, atunci când reglementează limita executorie a unui contract de credit compromis prin neplată. Or, în temeiul sesizării înaintate, anume în baza noțiunii de bună-credință argumentăm neconstituționalitatea dreptului creditorului de a înceta contractul de credit, atunci când constată neexecutarea lui, invocând, concomitent, existența unei autentice obligații a băncii comerciale de acționa în sensul recuperării capitalului predat debitorului.

În acest sens, evidențiem că reglementarea unei obligații de a rezilia contractul de credit e demonstrabilă prin analiza efectelor generate de variația bunei-credințe a debitorului ce nu-și execută obligațiile contractuale.

În cazul debitorului de bună-credință, care și-a argumentat incapacitatea de plată sau supraîndatorarea, precum și imposibilitatea temporară sau definitivă de a fi legat de contract, încetarea creditului, pe de-o parte, va permite băncii să-și restituie valoarea capitalului împrumutat cu valoarea dobânzii (profitului), calculată până la data încetării contractului, pe când debitorul de bună-credință va fi ținut doar să predea capitalul restant de credit, și valoarea dobânzii la care s-a obligat. În acest context, menționăm că în baza art. 1236 alin. (1) Cod Civil (în redacția de după 01.03.2019 - art. 1763 Cod Civil), legiuitorul a reglementat că prin contractul de credit bancar, o bancă (creditor) se obligă să pună la dispoziția unei persoane (debitor) o sumă de bani (credit), iar debitorul se obligă să restituie suma primită și să plătească dobânda și alte sume aferente prevăzute de contract. Din

definiția expusă trebuie să deducem că variabile de timp și dobândă sunt interdependente, or, pe măsură ce derulează contractul de credit folosința capitalului de către debitor trebuie să genereze profituri (dobândă) pentru creditor. În limita raporturilor de credit, invariabilă rămâne doar suma creditului, care poate fi folosită de debitor și care va trebui restituită băncii comerciale la finele termenului contractual sau pe parcursul executării convenției. Reieșind din cele constatate, trebuie să deducem că utilizarea în timp a capitalului reprezintă acel temei care configurează beneficiul patrimonial al creditorului, precum și al debitorului, antrenată în executarea unui contract de credit. Astfel, art. 197 alin. (2) Cod Civil (în redacția de după 01.03.2019 - art. 310 alin. (2) Cod Civil) prevede expres că actul juridic cu titlu oneros este actul prin care se procură unei părți un folos patrimonial pentru obținerea în schimb a unui alt folos patrimonial. Pe de consecință trebuie să înțelegem că timpul pentru care a fost încheiat contractul de credit îi procură debitorului beneficiul folosinței unui capital bănesc, creditorul având ca avantaj patrimonial dobânda plătită pentru folosința în timp a acestui capital. Or, accentuăm că însăși predarea banilor în proprietatea debitorului nu reprezintă un beneficiu patrimonial al contractului, deoarece efectele materiale ale cedării de capital sunt consumate prin prestația restituirii lui. Respectiv, orice analiză a executării contractului de credit, precum și a caracterului său oneros trebuie pornită de la valoarea juridică a unității de timp pentru care a fost încheiată convenția de creditare, deoarece întinderea timpului:

- a. stabilește limitele de executare a contractului de credit;
- b. determină valoarea dobânzii la care poate pretinde creditorul;
- c. stabilește momentul când va trebui restituit volumul creditului.

Deci, în strictă conformitate cu art. 1242 alin. (1) Cod Civil, în momentul în care banca comercială constată din partea debitorului că acesta nu execută contractul de credit și această neexecutare se concretizează în neplata dobânzii sau a ratelor de credit, precum și în insolvența acestui debitor, atunci acest creditor are libertatea de a decide de a fi legat în continuare de un contract compromis sau de a-l înceta. Respectiv, în felul în care legiuitorul a reglementat art. 1242 alin. (1) Cod Civil, trebuie să înțelegem că banca comercială își va formula în mod individual criteriile în baza cărora ea va decide încetarea sau continuarea contractului. Evident, creditorul va accede la analiza conduitei debitorului, care inevitabil va atinge subiectele: bune sau rele credințe a acestuia din urmă, precum și a unui anumit grad de ierarhizare a riscurilor de continuare a contractului. Totuși, pentru raporturile de creditare trebuie să constatăm că Codul Civil nu conține nici un criteriu de evaluare a

conduitei debitorului, în limita cărora banca comercială va decide încetarea contractului de credit sau continuarea executării contractului. Reiterăm că anume lipsa acestor criterii de evaluare a conduitei debitorului, constituie lacuna legislativă prin care nu a fost fundamentată o diferențiere a debitorilor de bună și rea-credință, situație care duce la încălcarea coroborată a art. 16 și 55 din Constituție.

Totuși, denaturarea principiului constituțional al buneii-credințe, consfințit în art. 55 din Constituție, nu se rezumă doar la persoana debitorului. Or, banca comercială prin neexercitarea dreptului său de a înceta contractul de credit, la fel, se face culpabilă de încălcarea buneii-credințe. Astfel, reieșind din definiția contractului de credit, redată în art. 1236 alin. (1) Cod Civil (în redacția de după 01.03.2019 - art. 1763 Cod Civil), reiterăm că obiectul raportului de creditare constă în folosința unui capital. În acest context, dacă creditorul constată din partea debitorului o neexecutare de contract, trebuie să deducem că folosința capitalului nu poate fi gestionată eficient de către debitorul de bună-credință sau că folosința capitalului pur și simplu nu există, pe motiv că debitorul de rea-credință încalcă prin doi sau culpă gravă cauza contractului. Indiferent de motivul care a dus la incapacitatea de plată a debitorului, raporturile de creditare *de facto* sunt consumate, pe motiv că a fost epuizat însăși esența contractului - folosința de capital. *De jure*, însă, contractul de credit va exista până în acel moment în care banca comercială va decide rezilierea

Respectiv, promovarea în timp a contractului de credit, care nu se execută, nu numai că cauzează prejudicii băncii comerciale prin neîncasarea dobânzii, dar riscă să consume și valoarea creditului, despre care art. 1236 alin. (1) Cod Civil (în redacția de după 01.03.2019 - art. 1763 alin. (1) Cod Civil) spune expres că este invariabilă. Altfel spus, curgerea timpului, conform art. 1236 alin. (1) Cod Civil (în redacția de după 01.03.2019 - art. 1763 Cod Civil), trebuie să genereze profit pentru creditor (dobândă). Lipsa profitului sporește datoria debitorului, consumă patrimoniul lui prin măsurile răspundere contractuală (dobânzi de întârziere, penalități), în final duce la consumarea posibilităților de a redobândi cel puțin volumul mijloacelor bănești împrumutate.

Totuși, pericolul propagării în timp a unor raporturi contractuale de creditare, consumate prin neexecutare, se concretizează în situația particulară a unui debitor de bună-credință, care reieșind din art. 16 din Constituție trebuie să difere juridic de cea a unui de rea-credință. Astfel, în cazul debitorului de bună-credință, timpul de păstrare a unui contract de credit, ce nu se execută, reprezintă un autentic temei de îndatorare nejustificată a acestuia și, deci, de îmbogățire fără justă cauză a creditorului. În acest sens, legea națională

prin intermediul art. 1242 alin. (1) Cod Civil reglementează că și în cazul bunei-credințe a debitorului, atât timp cât acesta nu execută prin neplată un contract de credit, el va fi obligat să plătească nu numai dobânda scadentă, ci și penalitățile aferente sau oricare alte măsuri pecuniare de responsabilizare a debitorului. Or, reiterăm, aceleași efecte legiuitorul le-a prevăzut și pentru debitorul de rea-credință. Motiv pentru care trebuie să constatăm că în limita raporturilor de creditare, prezumția bunei-credințe pur și simplu nu are valoare juridică. Deci, trebuie să deducem că efectul art. 55 din Constituție este inaplicabil pentru încetarea contractului de creditare, deși, având valoare de principiu, ar trebui să fie omniprezent pe întreaga întindere a cadrului normativ civil.

Vorbind în parametri de bună credință, legiuitorul nu reglementează formele de răspundere civilă a creditorului insolvent față de debitorii săi. În particular, apariția stării de insolvență a unei bănci poate rezulta atât în limitele unei activități diligente a băncii, cât și în parametrii unei activități neglijente și/sau frauduloase a factorilor de decizie ce o administrează. Altfel spus, față de creditorii săi banca insolventă poate apărea fie în calitate de debitor de bună-credință, care independent de voința sa a devenit insolvent, fie în calitate de debitor de rea-credință, care din doi au culpă gravă a ajuns în incapacitate de plată. Indiferent de cauza insolvenței, precum și indiferent de conduita care a generat această insolvență, banca va fi supusă acelorași de lichidare forțată. În particular, concluzia derivă din interpretarea extensivă a art. 38⁵ alin. (1) lit. a) din Legea cu privire la lichidarea băncilor, nr. 550 din 1995, care prevede că banca nu răspunde pentru încălcarea obligațiilor sale din imposibilitatea fortuită de executare în legătură cu retragerea licenței. Cu alte cuvinte, în cadrul unui contract de credit, debitorul nu îi va putea pretinde băncii insolvente despăgubiri pentru eventuala neexecutare a obligației de a acorda un credit sau pentru eventuala solicitare de restituire a creditului în mod anticipat. De altfel, rambursarea anticipată a creditului este o obligație impusă debitorului prin prevederile art. 38¹ alin. (7) din Legea cu privire la lichidarea băncilor, nr. 550 din 1995, care reglementează că procesul de lichidare a unei bănci nu poate depăși termenul de 5 ani. Deci, chiar dacă debitorul a contractat un credit pe un termen de 10, 20 sau 30 ani, acest termen devine caduc, creditul și dobânda urmând a plătite în cel mult 5 ani de la data retragerii licenței. În condițiile în care termenul de creditare reprezintă o clauză esențială a contractului de credit, suprimarea acestei clauze ar trebui să genereze încetarea raporturilor contractuale, ***Cu regret, un asemenea efect nu este reglementat de lege, iar creditorul nici nu e ținut la plata de daune-interese, indiferent de faptul dacă situația de insolvență a fost sau nu generată***

de o propria conduită vicioasă. Dimpotrivă acesta va putea reclama de la debitorul prejudiciat plăți contractuale anticipate pe toata durata procedurii de faliment.

C². în comun cu art. 127 alin. (1) din Constituție și art. 1 Protocolul adițional (nr. 1) din Convenția pentru apărarea Drepturilor Omului și a Libertăților fundamentale din 1950.

Lipsa de diferențiere dintre debitorii de bună și rea-credință își are repercusiunea sa neconstituțională și pentru art. 127 alin. (1) din Constituție, care prevede că statul ocrotește proprietatea. Anume proprietatea debitorului va fi obiectul din care va fi satisfăcută creanța băncii comerciale în caz de neexecutare a obligației de plată a creditului. Deci, în cazul debitorului de rea-credință trebuie să înțelegem că reglementarea unui drept de încetare a contractului este în parte justificată, ca metodă de responsabilizare a acestei persoane. Astfel, în cazul în care debitorul va avea ca intenție eschivarea fără temei de la plățile relative creditului, atunci acesta va fi conștient de pericolul ce grevează în continuu patrimoniul lui. Or, acest pericol presupune creanța crescândă a băncii comerciale din contul dobânzilor de întârziere și a penalităților aferente, motiv pentru care prin art. 1242 alin. (1) Cod Civil este realizată o V autentică avertizare a debitorului, prin care s-ar urmări prevenirea unei neexecutări dolosive.

Totuși, același pericol grevează și patrimoniul unui debitor a cărui conduită nu generează dubii vizavi de buna sa credință. Respectiv, în cazul în care debitorul care a depus maximă diligență și prudență în folosința capitalului ce i-a fost predat, dar a eșuat, din motive independente de voința lui, să gestioneze eficient veniturile și cheltuielile sale, este tratat de legea civilă cu statut identic celui a unui debitor de rea-credință. Printr-o interpretare extensivă a prevederilor art. 384 alin. (1) lit. i) din Legea cu privire la lichidarea băncilor, nr. 550 din 1995, și a art. 1242 alin. (1) Cod Civil, trebuie să admitem că legea îi obiectează debitorului că nu s-a dat unei conduite de rea-credință, or, silința acestuia de a-și executa corect și onest obligațiile de plată va genera același efect juridic ca și pentru cazul eschivării intenționate de la achitățile relative restituirii creditului.

În acest sens, efectul juridic la care facem apel constă în diminuarea continuă a patrimoniului (proprietății) debitorului de bună-credință, pe măsură ce creanța băncii comerciale crește pe toată perioada timpului scurs până la momentul în care va decide încetarea contractului de credit. Astfel, *de jure* legislația autohtonă pentru cazul raporturilor

de creditare condamnă buna-credință a debitorului, deoarece urmărește patrimoniul (proprietatea) acestuia, exact ca și în cazul unui debitor de rea-credință.

*Acest drept nelimitat al băncii în final vine să afecteze capacitatea de plată a debitorului. Noțiunea capacității de plată a debitorului a fost de altfel reflectată și în practica Curții Europene a Drepturilor Omului. Astfel, în cazul Imbert de Tremiolles c. Franței (Nr. 25834/05 și 27815/05 din 04.01.2008) Curtea s-a expus asupra corespunderii impozitului pe avere prevederilor art. 1 din Protocolul adițional (nr. 1) la Convenția Europeană a Drepturilor Omului. În acest sens, venim să explicăm să în Franța conform art. 885 A din Codul General al Impozitelor este instituit un impozit de solidaritate pe avere, care devine scadent în condițiile în care valoarea totală a bunurilor deținute de un proprietar depășește suma de 1.300.000 €. Or, reclamantii au ales că valoarea impozitului calculat vine să afecteze **capacitatea lor de contribuție fiscală**.*

Astfel, deși în acest caz Curtea a emis o Decizie de inadmisibilitate, textul speței relevă circumstanțe determinante inclusiv pentru acest litigiu. Astfel, Curtea a analizat substanța impozitului pe avere, aplicabil în Franța, din punct de vedere a proporționalității și rezonabilității acestuia. În acest sens, Curtea a observat că cuantumul impozitului pe avere este plafonat în condițiile art. 885 V bis din Codul General al Impozitelor. Or, respectiva normă instituie o formulă specială de calcul a impozitului pe avere, care per final garantează că valoarea acestui impozit nu poate depăși cuantumul general al veniturilor nete realizate de persoană în anul fiscal respectiv. Din această perspectivă, Curtea a concluzionat că reclamantii în speță a nu a argumentat suficient că valoarea impozitului contestat vine să afecteze capacitatea de contribuție fiscală a acestuia. Anume capacitatea contributivă constituie sintagma centrală a speței numite, relativ căreia Curtea nu a găsit careva ingerințe.

Raportând speța la cazul art. art. 1242 alin. (1) lit. e) Cod Civil și art. 38⁴ alin. (1) lit. i) din Legea cu privire la lichidarea băncilor, nr. 550 din 1995, rezultă că lipsa plafonării dreptului băncii la exercitarea dreptului său de a încasa forțat plăți de la debitorul, aflat în dificultate de a-și onora obligațiile la contractul de credit, vine să prejudicieze dreptul ultimului la respectul proprietății sale. **Or, plafonul acestui drept trebuie să fie asigurat prin instituirea rezilierii contractului de credit.**

Curtea Europeană e și mai categorică în cauza Bäck c. Finlandei (nr. 20/7/2004), în limitele căreia s-au reținut următoarele: în 1990, reclamantul și co-garantul au convenit să garanteze un împrumut bancar acordat unei alte persoane. Persoana fizică nu a putut

rambursa împrumutul, iar solicitantul și co-garantul au plătit bănci câte 19.000 de euro. În 1995, debitorul a solicitat ajustarea datoriilor în cadrul schemei finlandeze de reajustare a datoriilor și a propus un program de rambursare pentru aprobarea instanței. După ce persoana în cauză a găsit un loc de muncă în 1996, Tribunalul districtual a aprobat cererea de ajustare a datoriei și a adoptat un program de rambursare care a determinat scăderea resurselor individuale din cauza statutului anterior de șomaj, reducând cererea reclamantului la 360 EUR. Reclamantul a atacat decizia invocând violarea dreptului său de proprietate în temeiul articolului 1 din Protocolul 1 la Convenția Europeană a Drepturilor Omului, dar Curtea de Apel a confirmat decizia Curții Districtuale.

Curtea Europeană la rândul său a reținut că legislația finlandeză privind ajustarea datoriilor a servit unui interes public urgent și convingător pentru a permite debitorilor să solicite o ajustare a datoriilor în anumite situații. Aceasta a constatat că executarea silită a unui drept de creanță poate constitui un mijloc legitim de promovare a interesului public. Înșă, faptul că creanțele creditorului sunt executorii din punct de vedere juridic, nu schimbă faptul că creditorul și-a asumat un risc de pierdere financiară. Curtea a recunoscut posibilitatea ca o declarație de faliment să poată determina o sarcină excesivă și inechitabilă asupra creditorului, care ar putea constitui o privațiune de proprietate, dar acest lucru ar depinde, printre altele, de faptul dacă creditorului i sa acordat o procedură echitabilă de apărare a intereselor sale. În speță, procedurile au oferit reclamantului o oportunitate rezonabilă de a-și apăra interesele în fața autorităților competente. Astfel, Curtea nu a constatat încălcarea articolului 1 din Protocolul nr. 1.

Cu alte cuvinte, este indubitabil că creanțele creditorilor și speranțele lor legitime de a și le încasa sunt bunuri în sensul convenției și, în consecință, sunt obiect al protecției conferite titularului lor de Protocolul adițional nr. 1 la CEDO dar, în caz de faliment sau de supra-îndatorare, creditorii își asuma riscul de pierdere. În consecință, legislația protecției debitorului în calitate de consumator este primordială în ordinea de preferință normelor de protecție și garantare a dreptului de proprietate. O normă internă care ar inversa această ordine de preferință ar încălca Convenția. O descărcare de datorii, fie în urma unei decizii judecătorești, fie în urma unui faliment, nu trebuie să determine sau să implice, totuși, o sarcină excesivă pe capul creditorului.

Creditorii trebuie să își asume sau trebuie făcuți să suporte, în mod onest, părți din riscul supra-îndatorării la care au contribuit. Creditorul trebuie protejat contra debitorului care a acționat cu rea-credință, dar aceiași creditori trebuie să accepte responsabilitatea unei

creditări iresponsabile sau nepotrivite care a „ajutat” la crearea stării de supra-îndatorare a debitorului. În consecință, acești creditori ar trebui să suporte o parte din risc, având sarcina să contribuie la rezolvarea acestei probleme. Debitorul trebuie să plătească atât cât poate (cât mai mult, transparent și organizat, sub controlul unei autorități independente), iar creditorii trebuie să accepte ca, după finalizarea acestor eforturi și descărcarea de datorii a debitorului, să își marcheze pierderile, mai ales că acest lucru ar reduce costurile cu provizioanele, cheltuielile cu onorariile și alte costuri legale ori logistice. Un debitor trecut prin purgatoriul supra-îndatorării, eliberat de datorii și de stigmatul falimentului, poate redeveni client al băncilor, consumator de mărfuri, plătitor de taxe.

C³. în comun cu art. 20 din Constituție

Această situație demonstrează și încălcarea art. 20 din Constituție, care nu se rezumă doar la îngrădirea accesului la justiție. Or, art. 20 alin. (1) din Constituție uzează de sintagma satisfacției efective a dreptului unei persoane, ce s-a adresat în instanța de judecată pentru a-și apăra dreptul lezat, iar alin. (2) din același articol interzice îngrădirea accesului la justiție. Reieșind din reglementările art. 1242 alin. (1) Cod Civil, trebuie să deducem că fiecare din temeiurile ce configurează dreptul băncii de a rezilia (înceta) un contract reprezintă și temeiuri ce abilitază banca cu dreptul de a cere încasarea forțată a creanțelor sale: dobândă, comision, penalitate, precum și executarea garanțiilor reale sau personale oferite de debitor: gaj, ipotecă, fidejusiune etc. Altfel spus, în limita situațiilor expuse în art. 1242 alin. (1) Cod Civil, banca comercială poate uza de două categorii de drepturi separate: dreptul de înceta contractul și dreptul de a cere încasarea judiciară a creanței sale. Deci, în cazul în care creditorul (banca comercială) va decide să se limiteze doar în exercitarea dreptului de satisfacerea forțată a creanței sale, prin intermediul instituțiilor judiciare, atunci trebuie să constatăm că până la momentul în care se va opera încetarea contractului acesta, în strictă corespundere cu art. 20 din Constituție, va fi în drept să pretindă o satisfacție efectivă a creanței sale, care, reiterăm, se află într-o continuă creștere. Or, coroborând această situație cu reglementările imperative ale art. 55 din Constituție, trebuie o dată în plus să constatăm că pentru cazul debitorului de bună-credință nu există o limită a acestei satisfacții efective. Astfel, dacă în cazul debitorului de rea-credință poate fi justificat pericolul unei creanțe crescânde pe baza penalităților aferente, atunci trebuie să existe o diferențiere pentru cazul debitorului de bună-credință. O asemenea reglementare, însă, cu desăvârșire lipsește. **În** acest context, dacă e să limităm setul de

argumente la valoarea constituțională a sintagmei „*satisfacție efectivă*” trebuie să înțelegem că urmărirea continuă a patrimoniului unui debitor, reprezintă o metodă de responsabilizare disproporționată în raport cu prezumția bunei-credințe a acestuia. Altfel spus, pentru cazul bunei-credințe a debitorului trebuie să existe o limită a „*satisfacției efective*” a creanței bancare, limită care pe de-o parte ar permite creditorului: să-și recapete capitalul invariabil înstrăinat, să-și reclame veniturile (dobânda, comisioanele) generate de folosința capitalului lui într-o anumită perioadă de timp, și pe de-altă parte ar elimina riscul diminuării nejustificate a patrimoniului debitorului, ce a acționat în limitele bunei-credințe în cadrul unui interval de timp, la sfârșitul căruia folosința *de facto* a acestui capital a fost epuizată.

Totuși, argumentăm că acest viciu legislativ poate fi anihilat prin controlul constituționalității art. 38⁴ alin. (1) lit. i) din Legea cu privire la lichidarea băncilor, nr. 550 din 1995, și art. 1242 alin. (1) lit. e) Cod Civil, în sensul eliminării sintagmelor ce configurează dreptul băncii de a înceta contractul de credit și, deci, păstrarea reglementărilor speciale ce prescriu obligația băncii comerciale de a rezilia un contract de credit, în acest aspect particular, evidențiem că reconfigurarea prevederilor art. 38⁴ alin. (1) lit. i) din Legea cu privire la lichidarea băncilor, nr. 550 din 1995, și art. 1242 alin. (1) lit. e) Cod Civil într-o obligație a băncii comerciale de a înceta contractul de credit în anumite cazuri, poate fi demonstrată prin efectele particulare ale acestui control constituțional. Pornind de la principiul bunei-credințe, definit în norma art. 55 din Constituția Republicii Moldova, considerăm că e necesar să accentuăm modul în care se va manifesta executarea obligației de a înceta contractul de credit în dependență de buna sau rea-credința debitorului. Astfel, art. 14 alin. (1) - (3) Cod Civil (în redacția de după 01.03.2019 - art. 19 Cod Civil) prevedea: *„Persoana lezată într-un drept al ei poate cere repararea integrală a prejudiciului cauzat astfel. Se consideră prejudiciu cheltuielile pe care persoana lezată într-un drept al ei le-a suportat sau urmează să le suporte la restabilirea dreptului încălcat, pierderea sau deteriorarea bunurilor sale (prejudiciu efectiv), precum și beneficiul neobținut prin încălcarea dreptului (venitul ratat). Dacă cel care a lezat o persoană într-un drept al ei obține ca urmare venituri, persoana lezată este în drept să ceară, pe lângă reparația prejudiciilor, partea din venit rămasă după reparație.”*

Pentru a aborda valoarea juridică a prevederilor pertinente contractului de credit trebuie să coroborăm norma art. 14 Cod Civil (în redacția de după 01.03.2019 - art. 19 Cod Civil) cu cea a art. 603 alin. (1) Cod Civil (în redacția de după 01.03.2019 - art. 20 Cod Civil), care la rândul ei stipulează că debitorul poartă răspundere numai pentru doi (intenție) sau

culpă (imprudență sau neglijență) dacă legea sau contractul nu prevede altfel sau dacă din conținutul sau natura raportului nu reiese altfel.

Implicit în cazul care aplicarea art. 38⁴ alin. (1) lit. i) din Legea cu privire la lichidarea băncilor, nr. 550 din 1995, și a art. 1242 alin. (1) Cod Civil se va realiza cu titlu de obligație a lichidatorului, și nu drept, debitorul de bună-credință va fi ținut la restituirea capitalului primit în gestiune de la creditor, precum și la plata dobânzii și comisioanelor, calculate până la data retragerii licenței. Or, în limita în care din perspectiva art. 603 alin. (1) Cod Civil (în redacția de după 01.03.2019 - art. 20 Cod Civil), debitorului nu i se va putea imputa o conduită dolosivă sau de culpă gravă, acesta nu va putea fi ținut la repararea unui prejudiciu în sensul art. 14 Cod Civil (în redacția de după 01.03.2019 - art. 19 Cod Civil).

Debitorul de rea-credință, însă, având o conduită de doi sau culpă gravă, în sensul art. 14 Cod Civil (în redacția de după 01.03.2019 - art. 19 Cod Civil), va fi obligat:

- a. să restituie capitalului primit în gestiune de la creditor;
- b. să plătească valoarea dobânzii și comisioanelor aferente, calculate până la data încetării contractelor;
- c. să plătească dobânzile și penalitățile de întârziere, calculate până la data încetării contractului de credit;
- d. să compenseze venitul ratat al băncii comerciale pentru perioada neutilizată de folosință a capitalului creditorului, sub forma dobânzii și comisioanelor aferente, calculate după data încetării contractelor.

Mai mult decât atât, efectele menționate au și fost reglementate de legiuitor în cadrul art. 1245 Cod Civil. Astfel, în cazul în care conduita dolosivă a debitorului se concretizează în restituirea anticipată a creditului, atunci creditorul este în drept să ceară reparația prejudiciului cauzat prin rambursare anticipată cu deducerea sumelor economisite, luându-se în considerare creditul ce s-ar fi putut acorda din contul acestor mijloace. Iar, la calcularea prejudiciului, se ține cont atât de venitul ratat al creditorului, cât și de cheltuielile evitate de debitor prin rambursarea înainte de termen a creditului.

Anume prin efectul coroborat al art. 14, 603 Cod Civil (în redacția de după 01.03.2019 - art. 19 și 20 Cod Civil) și a normei reconfigurate din art. 38⁴ alin. (1) lit. i) din Legea cu privire la lichidarea băncilor, nr. 550 din 1995, și art. 1242 alin. (1) lit. e) Cod Civil, se va realiza o reală diferențiere a debitorilor de bună și rea-credință antrenați în executarea unui contract de credit. În rezultat, vom putea cu certitudine afirma că aplicarea art. 55 din Constituție se extinde pe deplin și asupra raporturilor de creditare.

D. Încălcarea art. 130 din Constituție:

D¹. Încălcarea art. 130 alin. (1) din Constituție.

Nu în ultimul rând trebuie să reflectăm că actuala reglementare a art. 38⁴ alin. (1) lit. i) din Legea cu privire la lichidarea băncilor, nr. 550 din 1995, și art. 1242 alin. (1) Cod Civil, în sensul specificării unui drept de a rezilia un contract de credit, deține potențialul de a crea prejudicii nu numai pentru persoana creditorului, dar și pentru sistemul financiar-creditar per ansamblu. În acest sens, art. 130 alin. (1) din Constituție prevede că formarea, administrarea, utilizarea și controlul resurselor financiare ale statului, ale unităților administrativ-teritoriale și ale instituțiilor publice sunt reglementate prin lege. Astfel, ca modalitate a administrării și utilizării resurselor financiare, legiuitorul, prin art. 18 din Legea cu privire la Banca Națională a Moldovei, nr. 548 din 1995, a reglementat dreptul Băncii Naționale de a transmite aceste mijloace bănești către băncile comerciale cu titlu de credit. Implicit, trebuie să concluzionăm că o parte impunătoare din mijloacele bănești ce compun piața de credite provin din resursele financiare ale Băncii Naționale și, deci, a Republicii Moldova, per ansamblu. Pe cale de consecință, o parte din venitul bancar presupune diferența de cost dintre accesarea de fonduri bănești de la stat la o dobândă redusă și transmiterea lor către debitorii finali la o dobândă majorată. Respectiv, în acest caz, trebuie să acceptăm ideea că valoarea invariabilă a creditului transmis către un debitor final, reprezintă un set de drepturi de stat a căror exercitare presupune că în final Republica Moldova prin prepusa sa Banca Națională își va recupera capitalul cedat băncii comerciale.

Așadar, în cazul în care încetarea contractului de credit compromis va întârzia, există riscul consumării acelu element invariabil al creditului - suma creditată - și, în final, prejudicierea- drepturilor statului Republica Moldova prin nerecuperarea capitalului său. Altfel spus, încetarea în termen rezonabil a unui contract de credit e importantă din punct de vedere a faptului ca sursele financiare ce compun baza pieții de creditare să fie generatoare de profituri, altminteri ele sunt supuse riscului de epuizare, iar Banca Națională și, deci Republica Moldova, va fi privată de mijloacele financiare, care au fost injectate în economia națională prin sistemul bancar și non-bancar.

În acest sens, evidențiem că nu în zadar în cazul utilizării resurselor financiare pe piața non- bancară prin Asociațiile de Economii și Împrumut, Comisia Națională a Pieții Financiare (CNPF) a adoptat Hotărârea nr. 17/8 din 30 aprilie 2008; în particular Hotărârea reglementează Normele de prudență financiară. Or, pct. 36 din Anexă prevede că asociația

este obligată să se adreseze în instanța de judecată pentru rambursarea împrumutului și dobânzii aferente calculate, în termen de 30 zile calendaristice din data din care împrumutul este expirat mai mult de 180 zile. Or, unica diferență dintre activitatea economică a unei asociații de economii și împrumut și cea a unei bănci comerciale constă în posibilitatea primei de a accesa fonduri mai ieftine direct de la Banca Națională, pe când ultima va fi ținută să dobândească mijloace financiare mai ieftine de la membrii săi sau prin obținerea unui credit de la o bancă comercială, care la rândul ei la fel a preluat o parte din aceste fonduri de la stat.

Pericolul consumării resurselor financiare de stat e și mai iminentă dacă să revenim iarăși la efectele particulare ale art. 1242 alin. (1) Cod Civil. Astfel, atât timp cât banca comercială nu-și va exercita dreptul de a înceta un contract de credit, consumat prin neexecutare, creanța bancară în mod ipotetic va spori până la momentul rezilierii. Privită dintr-o perspectivă economică, creanța dată reprezintă un bun, o valoare certă, lichidă și exigibilă, susceptibilă de înstrăinare, cesionare, gajare etc. Costul acestui bun crește doar din contul scurgerii timpului, în interiorul căruia debitorul e obligat să execute prestațiile de piață pe ratele de credit și dobândă. Anume executarea corespunzătoare de către debitor a obligațiilor sale de plată asigură lichiditatea acestei creanțe. Or, nu e lipsită de importanță circumstanța în care creanțele bancare de acest gen compun valori mobiliare de largă utilizare în tranzacțiile interbancare.

Lipsa unei executări din partea debitorului, precum și lipsa unor măsuri de asigurarea a executării obligației de plată, similar celor prevăzute în art. 1242 alin. (1) lit. b) Cod Civil, duce inevitabil la sterilitatea financiară a acestei creanțe. Altfel spus, valoarea creanței bancare derivată dintr-un contract de credit, care include volumul invariabil al fondului creditat și dobânzile aferente, va fi doar una teoretică, dacă din partea debitorului nu se va asigura o executare de plată sau dacă garanțiile oferite de acesta nu acoperă echivalentul acestei creanțe. Astfel, încetarea în timp util a contractului de credit permite anihilarea riscurilor de a genera creanțe bancare sterile din punct de vedere financiar sau vorbind în limbaj economic - credite neperformante. Anume noțiunea creditelor neperformante a stat la baza Raportului Comisiei de anchetă pentru examinarea modului de administrare a pachetului de acțiuni al statului deținut la „Banca de Economii” S.A. și a situației din domeniul financiar-bancar al Republicii Moldova, constituită prin Hotărârea Parlamentului nr. 16 din 22.02.2013. În limita acestui raport, Comisia parlamentară a reținut:

„Practicile nesănătoase de creditare au condus la majorarea volumului creditelor neperformante ale „Băncii de Economii” S.A. de la 375 milioane de lei (sau 17,5 la sută din totalul creditelor) la 31 decembrie 2009 la 1380 milioane de lei (sau 55,3 la sută din totalul creditelor) la 31 decembrie 2012. La acest volum de credite neperformante se adaugă și activele preluate în posesie de către „Banca de Economii” S.A. în schimbul rambursării creditelor neperformante. La 31 decembrie 2012, volumul acestor active constituia 600 milioane de lei, fiind în creștere cu 500 milioane de lei pe parcursul ultimilor 3 ani. Cu referire la activele preluate în posesie trebuie de notat faptul că probabilitatea de comercializare a acestora la prețul de bilanț este una mică, o parte semnificativă din aceste bunuri fiind supraevaluate semnificativ și constituind obiectul mai multor litigii. Această situație a fost generată și de faptul că în rapoartele lor companiile de evaluare au reflectat sume exagerate ale valorii de piață a gajurilor.

Ca rezultat al acestor practici de creditare și al gestionării defectuoase a băncii, capitalul normativ total s-a diminuat cu 694 milioane de lei pe parcursul a 3 ani: de la 823 milioane de lei la 129 milioane de lei.

În prezent Banca de Economii continuă să balanseze la limita suficienței capitalului pentru păstrarea licenței sale de activitate. Noua conducere a Băncii de Economii a întreprins anumite acțiuni pentru remedierea situației, dar nu a atins succese.”

În final pentru a evita falimentarea Băncii de Economii, s-a acces la suplimentarea activelor instituției financiare, fapt care a dus la pierderea controlului statului asupra ei.

Totuși, chintesența celor constatate de către Comisia numită demonstrează o dată în plus valoarea diligenței bancare în gestionarea corectă a raporturilor contractuale de creditare. În limitele pasajului redat Comisia operează cu noțiunile directe ale lit. b) din art. 1242 alin. (1) Cod Civil. Astfel, ea evidențiază importanța garanțiilor reale, care vin să asigure lichiditatea creanțelor bancare, menționând: *„Cu referire activele preluate în posesie trebuie de notat faptul că probabilitatea de comercializare a acestora la prețul de bilanț este una mică, o parte semnificativă din aceste bunuri fiind supraevaluate semnificativ și constituind obiectul mai multor litigii”*. Rațiunile Comisiei presupun că atât timp, cât nu se asigură o alternativă în bunuri a obligației de plată a dobânzii și a ratelor de credit, perpetuarea raporturilor de creditare aduce prejudicii instituției bancare particulare. Or, de la aceasta se reclamă să acționeze în sensul satisfacerii creanței sale inclusiv prin metoda exercitării drepturilor de gaj, ipotecă sau prin reclamarea achitărilor din contul fidejursorilor.

Deci, valoarea garanțiilor specificate în art. 1242 alin. (1) lit. b) Cod Civil, este echivalentă în importanță cu prestațiile de plată a ratelor de credit și dobândă. Astfel, nu în zadar alin. 4 din pct. 4.2.2.1 din Regulamentul cu privire la activitatea de creditare a băncilor care operează în Republica Moldova, adoptat prin Hotărârea Băncii Naționale nr. 153 din 25.12.1997, prevede că o bancă trebuie să aibă instrucțiuni detaliate la dispoziția sa cu descrierea întregului proces de administrare pentru fiecare tip de credit: de la cererea inițială a clientului, prin evaluarea credibilității și aprobarea de eliberare, până la rambursarea finală a acestuia, iar aceste instrucțiuni trebuie să ofere un îndrumar detaliat despre documentare pentru orice tipuri de credite și să determine regulile referitor la gajul și alte forme de asigurare a creditelor: prevederea unui coeficient minim pentru gaj și alte forme de asigurare a creditelor necesare pentru fiecare tip de credit și evaluarea adecvată a acestora, *în scopul asigurării acoperirii depline a sumei supuse riscului (suma creditului plus dobânda)*.

Deci, dacă e să repetăm ideea că piața de creditare e constituită dintr-un anumit procent al mijloacelor bănești oferite de Republica Moldova prin Banca Națională, atunci exercitarea garanțiilor oferite de debitor e la fel de importantă, ca și recuperarea acestor mijloace din contul achitărilor la dobândă și ratele de credit.

Mai mult decât atât, păstrarea unor raporturi contractuale epuizate prin neexecutare, în particular sporirea artificială a creanței bancare peste volumul garanțiilor reale sau personale ale debitorului, demonstrează incontestabil necesitatea încetării în timp rezonabil și util a contractului de credit. Or, lipsa executării contractului de credit, lipsa mijloacelor de asigurare a executării numite, fac creanța bancară la fel de sterilă precum am argumentat anterior.

D². Încălcarea art. 130 alin. (2) și (3) din Constituție.

Sterilitatea creanței bancare afectează nu numai conținutul particular al alin. (1) din art. 130 din Constituție. La fel de viciate sunt și alin. (2) și (3) ale aceluiași articol. Astfel, alin. (2) al articolului menționat, stipulează: moneda națională a Republicii Moldova este leul moldovenesc. Or, însăși destinația monedei naționale este stipulată în art. 5 din Legea cu privire la Bani, nr. 1232 din 15.12.1992, care prevede că leul (numerarul aflat în circulație și la conturile bancare curente și pe termen) se pune în circulație fiind asigurat deplin de activele Băncii Naționale a Moldovei, de masa de mărfuri și de serviciile prestate pe teritoriul Republicii Moldova, de activele agenților economici din republică aflate peste hotare. Deci, în limita în care creditele acordate pe teritoriul Republicii Moldova generează prin dobândă un

surplus de bunuri, concretizate în forma creanțelor bancare, trebuie să concluzionăm că lichiditatea acestor creanțe, precum și garantarea lor prin mijloace reale sau personale, în final asigură acoperirea monedei naționale. Altfel spus, numerarul aflat în circulație trebuie suplimentat de exigibilitatea și lichiditatea creanțelor bancare ce sunt înstrăinate în limitele acestui numerar. Viceversa, din înțelesul art. 130 alin. (2) din Constituție și art. 5 din Legea cu privire la Bani, nr. 1232 din 15.12.1992, deducem că creditele neperformante generează scăderea capacității de cumpărare a monedei naționale (inflație). Pe cale de consecință, dacă se va constata că puterea economică a leului (monedei naționale) e în declin, statul va trebui să decidă o emisiune monetară suplimentară pentru a asigura echivalentul bănesc al bunurilor și serviciilor aflate în circuitul civil al țării.

Pentru a evita cercul vicios al unei economii inflaționiste, reiterăm necesitatea de a evalua real și cert valoarea creanțelor bancare, generate prin executarea contractelor de credit și, deopotrivă, prin neexecutarea lor. Or, în acest ultim caz determinantă este existența unei autentice instituții de încetare *ex officio* a contractului de credit, în sensul în care o obligație imperativă de a înceta contractul de credit, pentru cazurile: de insolvență a debitorului, de neplată a dobânzii și a ratelor de credit, precum și de neasigurare a creanței bancare, ar permite evitarea prejudicierii valorii monedei naționale, ocolirea necesității de a dispune emisiunea monetară suplimentară și în final recuperarea justă mijloacelor bănești transmise de stat pe piața creditelor bancare, cu încasarea dobânzii aferente; scopuri, finalmente, garantate de textul art. 130 din Constituție.

CONCLUZII

Finalmente venim să precizăm că prin prezenta sesizare sub nici un aspect nu urmărim scopul eliminării sau abrogării tacite a instituției ce reglementează dreptul băncii comerciale de a înceta contractul de credit în anumite cazuri. Or, argumentăm că dreptul de a înceta un contract nu se rezumă doar la prevederile art. 38⁴ alin. (1) lit. i) din Legea cu privire la lichidarea băncilor, nr. 550 din 1995, și art. 1242 Cod Civil, lipsa de reglementări speciale fiind cu surplus reglementată de cele generale incluse în limita articolelor 733- 752 Cod Civil (în redacția de după 01.03.2019 - art. 915-946 Cod Civil).

Totodată, considerăm că în limita prevederilor contestate, este configurată o autentică obligație a băncii comerciale de înceta un contract de credit consumat prin neexecutare sau prin neasigurare a lichidității și exigibilității creanței bancare. Astfel, prin controlul constituționalității pe care îl reclamăm venim să demonstrăm neconstituționalitatea normelor invocate.

Anume remodelarea constituțională a art. 38⁴ alin. (1) lit. i) din Legea cu privire la lichidarea băncilor, nr. 550 din 1995, și a lit. e) alin. (1) a art. 1242 Cod Civil (din 01.03.2019 - art. 1769 alin. (1) lit. e) Cod Civil) ar garanta:

1. Definirea clară a faptului că ulterior retragerii licenței banca nu poate desfășura activități de creditare, inclusiv nu poate percepe dobânzi, penalități sau comisioane, calculabile pentru perioada de lichidare (art. 23 alin. (2) din Constituție);
2. Egalarea regimului juridic al debitorului cu cel al băncii insolubile (art. 16 din Constituție);
3. Diferențierea debitorilor de bună și rea-credință, în sensul separării regimurilor juridice aplicabile acestora în parte (art. 55 din Constituție, în comun cu art. 16, 20 și 127 din Constituție);
4. Gestionarea diligentă a mijloacelor financiare de stat transmise pe piața de credite, pentru a evita prejudicierea puterii economice a monedei naționale (art. 130 din Constituție)

Astfel, în baza celor expuse

SOLICITĂM:

Exercitarea controlului constituționalității sintagmei „*de a rezilia contractele băncii în conformitate cu legislația*” din art. 38⁴ alin. (1) lit. i) din Legea cu privire la lichidarea băncilor, nr. 550 din 1995, precum și prevederile art. 1242 alin. (1) lit. e) Cod Civil (în redacția Codului până la 01.03.2019) și art. 1769 alin. (1) lit. e) Cod Civil (în redacția Codului după 01.03.2019), în măsura în care respectivele reglementează libertatea lichidatorului de a decide rezilierea (rezoluțiunea) contractului de credit pentru cazul insolvabilității băncii (creditorului).

Alexandru Bot

Avocat

A handwritten signature in blue ink, consisting of a large, stylized initial 'A' followed by a long horizontal stroke extending to the right.

ÎNCHEIERE

28 februarie 2024

mun. Chișinău

Judecătoria Chișinău (sediul Centru),

În componență:

Președintele ședinței, judecătorul Dimitriu Serghei
grefier Șișcanu Viorelia

examinând în ședință de judecată publică, excepția de neconstituționalitate formulată de către reprezentantul pârâtului Țurcan Valentin, avocatul Bot Alexandru, în cauza civilă la cererea de chemare în judecată concretizată înaintată de B.C. "Banca Socială" S.A. în proces de lichidare, împotriva lui Țurcan Valentin, intervenienți accesorii C.C. "CAMELIA" S.A., Î.M. "TIPTOP" S.R.L., cu privire la încasarea datoriei,

c o n s t a ț ă:

Pe rolul instanței, se află cererea de chemare în judecată concretizată înaintată de B.C. "Banca Socială" S.A. împotriva lui Țurcan Valentin, intervenienți accesorii C.C. "CAMELIA" S.A., Î.M. "TIPTOP" S.R.L., cu privire la încasarea datoriei (f. d. 206 Vol. V).

În cadrul ședinței de judecată din 06 decembrie 2023, reprezentantul pârâtului Țurcan Valentin, avocatul Bot Alexandru, a înaintat o cerere cu privire la ridicarea excepției de neconstituționalitate, anexând sesizarea propriu zisă privind excepția de neconstituționalitate prezentată în conformitate cu art. 135 alin. (1) lit. a) și lit. g) din Constituție, fiind pusă în discuție de către instanță în cadrul ședinței de judecată din 14 februarie 2024.

În motivarea cererii de ridicare a excepției de neconstituționalitate, reprezentantul a invocat că, pe rolul Judecătoriei Chișinău (sediul Centru) se află cauza civilă B.C. "Banca Socială" S.A. în proces de lichidare împotriva S.A. "Camelia" și S.R.L. "Tip Top" și Țurcan Valentin privind încasarea sumelor.

Contrar argumentelor din acțiune, a obiectat *inter alia* că, începând cu data de 16 octombrie 2015, reclamantul nu mai poate calcula în privința pârâților careva dobânzi, penalități sau alte sume aferente datoriei de baza, iar lichidatorul băncii era obligat să rezilieze contractele de credit din speță. Or, acestea constituie venituri din activitatea financiară, care conform normelor legale pertinente nu pot fi obținute de către reclamant după data retragerii licenței.

Astfel, prin prezenta cerere, cât și prin textul referinței, accentuează problema calității legislației în materie de încetare a contractelor de creditare, în limitele cărora creditorul împrumutător (banca) a devenit insolvabil și a fost supus procedurilor de lichidare forțată, în particular, invocă problema imposibilității debitorului de a uza de excepția insolvenței creditorului său, căreia i se opune obligația băncii de a înceta contractul de credit în cazul în care debitorul devine insolvabil, precum și obligația acesteia de a sista, odată cu retragerea licenței, orice activitate comercială care presupune accesarea de depozite și eliberarea de credite.

În particular, explică faptul că, la data de 01 ianuarie 1996 a intrat în vigoare Legea cu privire la lichidarea băncilor, nr. 550 din 21.07.1995, care a venit să reglementeze setul de relații sociale referitoare la instituțiile antrenate în gestiunea de mijloace financiare, inclusiv activitatea băncilor. *Inter alia*, în limitele acestei legi un capitol aparte îi este dedicat procedurii și efectelor inițierii lichidării forțate a băncii, care în virtutea anumitor circumstanțe a devenit insolvabilă și i-a fost retrasă licența de activitate.

Astfel, de exemplu art. 38⁵ alin. (1) lit. a) din legea menționată, prevede că, odată cu inițierea procedurii de lichidare a băncii, calcularea dobânzilor și penalităților la obligațiile băncii se întrerupe, iar obligațiile neajunse la scadență se consideră scadente. Banca nu răspunde pentru încălcarea obligațiilor sale din imposibilitatea fortuită de executare în legătură cu retragerea licenței.

În paralel, recent, legiuitorul a adoptat un nou act legislativ - Legea privind activitatea băncilor nr. 202 din 06.10.2017. Art. 23 alin. (3) al legii anterior citate, reglementează că, de la data intrării în vigoare a hotărârii de retragere a licenței, banca este obligată să nu se angajeze în activități permise băncilor, conform art.14. Art. 14 (alin. (1) lit. a) și b)) include în lista sa două activități definitorii ale instituției bancare: atragerea de depozite și acordarea de credite.

Din coroborarea art. 38⁵ alin. (1) lit. a) din Legea cu privire la lichidarea băncilor, nr. 550 din 1995, și a art. 14 și 23 alin. (3) din Legea privind activitatea băncilor, nr. 202 din 06.10.2017, rezultă la data retragerii licenței băncii nu i se pot pretinde dobânzi și penalități aferente depozitelor accesate, dat fiind că respectivele contracte sunt reziliate prin efectul imediat al legii.

Viceversa deduce că, la rândul său banca insolubilă nu poate pretinde de la debitorii săi pe contractele de credit plata dobânzilor și penalităților, calculabile ulterior datei retragerii licenței. Cu alte cuvinte, concluzionează că și convențiile de creditare încetează de drept odată cu inițierea lichidării băncii.

Cu regret, însă, din punct de vedere legislativ, posibilitatea încetării contractului de credit este lăsată la libera discreție a lichidatorului. Astfel, art. 38⁴ alin. (1) lit. i) din Legea cu privire la lichidarea băncilor, nr. 550 din 1995, reglementează că, lichidatorul are atribuții depline și exclusive de a conduce, a gestiona și a controla banca (în continuare – gestiunea băncii) și de a lua orice măsuri în vederea lichidării ei eficiente și obținerii sumei maxime din vânzarea activelor, inclusiv dreptul de a formula obiecții împotriva creanțelor creditorilor înaintate față de bancă, de a negocia obligațiile băncii în vederea novării lor, reducerii, reeșalonării, preluării de către o altă persoană sau remiterii datoriilor, de a rezilia contractele băncii în conformitate cu legislația. Pe cale de consecință, în mod paradoxal, chiar dacă legea îi interzice băncii falite să desfășoare activități conexe acordării creditelor bancare, inclusiv perceperea de dobânzi, încetarea raporturilor contractuale de creditare este la libera discreție a gestionarului acestei instituții. Cu alte cuvinte, pe durata procedurii de faliment banca poate promova o activitate licențiată, fără a deține această licență.

Mai mult, în dezvoltarea prevederilor art. 38⁴ alin. (1) lit. i) din Legea cu privire la lichidarea băncilor, nr. 550 din 1995, la data de 06 iunie 2002, Parlamentul Republicii a votat Legea nr. 1107-XV prin care a fost adoptat Codul Civil, care a intrat în vigoare la 12 iunie 2003. Prin textul actului normativ sus-menționat, legislatorul a reglementat o serie de raporturi juridice necunoscute sau slab dezvoltate de legislația civilă anterioară. În șirul acestor inovații legislative pot fi incluse și reglementările din domeniul creditării bancare, generic incluse în art. 1236 - 1245 ale Codului Civil și completate subsecvent de prevederile relative împrumutului din art. 867- 874 Cod Civil (în redacția de după 01.03.2019 - art. 1242-1250 Cod Civil).

Astfel, prin textul art. 1242 alin. (1) Cod Civil, legislatorul a reglementat dreptul creditorului (băncii comerciale) de a rezilia contractul de credit în cazul în care:

- a) debitorul a devenit insolubil;
- b) debitorul nu a oferit garanțiile cerute sau a redus fără acordul creditorului garanțiile oferite;
- c) debitorul nu plătește dobânda în termenul stabilit;
- d) debitorul nu a executat obligația de restituire a cel puțin 2 tranșe ale creditului, atunci când contractul prevede restituirea creditului în rate;
- e) **există alte cazuri prevăzute de lege sau de contract.**

Din coroborarea prevederilor art. 38⁴ alin. (1) lit. i) din Legea cu privire la lichidarea băncilor nr. 550 din 1995, și art. 1242 alin. (1) Cod Civil, rezultă că situația de insolvență a băncii, ca temei de exercitare a dreptului lichidatorului relativ rezilierii contractului de credit bancar, este reflectat anume în textul art. 1242 alin. (1) lit. e) Cod Civil. Altfel spus, norma de trimitere a art. 38/4 alin. (1) lit. i) din Legea cu privire la lichidarea băncilor, nr. 550 din 1995, este dezvoltată în textul de trimitere a art. 1242 alin. (1) lit. e) Cod Civil. Deci, nu există norme speciale care ar reglementa regimul juridic al contractelor de credit în cazul insolvenței bancare.

Accentuează că, din 01.03.2019, au intervenit modificări la Codul Civil, astfel încât echivalentul fidel al art. 1242 alin. (1) lit. e) a devenit art. 1769 alin. (1) lit. e) Cod Civil.

Anume această construcție legislativă defectuoasă obliga la analizarea constituționalității art. 38⁴ alin. (1) lit. i) din Legea cu privire la lichidarea băncilor, nr. 550 din 1995, și art. 1242 alin. (1) lit. e) Cod Civil (din 01.03.2019 - art. 1769 alin. (1) lit. e) Cod Civil) prin prisma locului acestor norme în cadrul instituției încetării contractelor de credit bancar. Astfel, consideră că, în limita temeiurilor neexhaustive de care a legiuitorul a legat dreptul creditorului de a înceta contractul de credit, s-a admis o inadvertență neconstituțională. În particular, consideră că neconstituționalitatea prevederilor din art. 38⁴ alin. (1) lit. i) din Legea cu privire la lichidarea băncilor, nr. 550 din 1995, și art. 1242 alin. (1) lit. e) din Codul Civil al RM (din 01.03.2019 - art. 1769 alin. (1) lit. e) Cod Civil) se rezumă la denaturarea esenței temeiurilor de reziliere a contractului, care configurează obligația băncii comerciale de a înceta raporturile de împrumut și nicidecum dreptul acesteia.

Reieșind din cele menționate, solicită exercitarea controlului constituționalității sintagmei „de a rezilia contractele băncii în conformitate cu legislația” din art. 38⁴ alin. (1) lit. i) din Legea cu privire la lichidarea băncilor, nr. 550 din 1995, precum și prevederile art. 1242 alin. (1) lit. e) Cod Civil (din 01.03.2019 - art. 1769 alin. (1) lit. e) Cod Civil), în măsura în care respectivele reglementează libertatea lichidatorului de a decide rezilierea contractului de credit pentru cazul insolvabilității băncii (creditorului).

În partea aspectelor procedurale ale cererii evidențiază că, la data de 09 februarie 2016, prin Hotărârea nr. 2 pentru interpretarea articolului 135 alin. (1) lit. a) și g) din Constituția Republicii Moldova (excepția de neconstituționalitate), Curtea Constituțională a explicat că:

-în cazul existenței incertitudinii privind constituționalitatea legilor, hotărârilor Parlamentului, decretelor Președintelui Republicii Moldova, hotărârilor și ordonanțelor Guvernului, ce urmează a fi aplicate la soluționarea unei cauze aflate pe rolul său, instanța de judecată este obligată să sesizeze Curtea Constituțională;

-excepția de neconstituționalitate poate fi ridicată în fața instanței de judecată de către oricare dintre părți sau reprezentantul acesteia, precum și de către instanța de judecată din oficiu;

-sesizarea privind controlul constituționalității unor norme ce urmează a fi aplicate la soluționarea unei cauze se prezintă direct Curții Constituționale de către judecătorii/completele de judecată din cadrul Curții Supreme de Justiție, curților de apel și judecătoriilor, pe rolul cărora se află cauza;

-judecătorul ordinar nu se pronunță asupra temeiniciei sesizării sau asupra conformității cu Constituția a normelor contestate, limitându-se exclusiv la verificarea întrunirii următoarelor condiții: (1) obiectul excepției intră în categoria actelor cuprinse la articolul 135 alin. (1) lit. a) din Constituție; (2) excepția este ridicată de către una din părți sau reprezentantul acesteia, sau indică că este ridicată de către instanța de judecată din oficiu; (3) prevederile contestate urmează a fi aplicate la soluționarea cauzei; (4) nu există o hotărâre anterioară a Curții având ca obiect prevederile contestate.

Pe cale de consecință, în temeiul art. 135 alin. (1) lit. g) din Constituție, solicită:

1. Admiterea cererii;
2. Disponerea prin încheiere asupra ridicării excepției de neconstituționalitate privind exercitarea controlului constituționalității sintagmei „de a rezilia contractele băncii în conformitate cu legislația” din art. 38⁴ alin. (1) lit. i) din Legea cu privire la lichidarea băncilor, nr. 550 din 1995, precum și a prevederilor art. 1242 alin. (1) lit. e) Cod Civil (în redacția Codului până la 01.03.2019) și art. 1769 alin. (1) lit. e) Cod Civil (în redacția Codului după 01.03.2019), în măsura în care respectivele reglementează libertatea lichidatorului de a decide rezilierea (rezoluționa) contractului de credit pentru cazul insolvabilității.

În ședința de judecată, reprezentantul părâtului Turcan Valentin, avocatul Bot Alexandru, a susținut cererea de ridicare a excepției de neconstituționalitate nominalizate.

La întrebarea instanței, a menționat că, referitor la pertinenta sesizării la fondul cauzei, banca socială solicită încasarea unor plăți formate inclusiv din dobânzi calculate în perioada insolvabilității băncii. Faptul dat i-a determinat să conteste circumstanța, prevederea legală sub prisma constituționalității.

Suplimentar, a mai adăugat că, există o divergență/ dezechilibru în legislația actuală, atunci când este vorba de un creditor care pe de o parte poate fi banca sau pe de altă parte o organizație de micro finanțare. În cazul insolvenței unei organizații de micro finanțare, legea insolabilității prevede expres că odată intervenită insolabilitatea, orice contract încheiat cu organizația devine scadent, rezolvit, ceea ce nu este valabil pentru o bancă. Astfel, urmăresc să sesizeze discrepanța dintre creditorii băncii comerciale și orice alți creditori. Chestiunea poate fi soluționată de Curte, inclusiv prin prisma art. 16 din Constituție. Vizavi de pertinența art. 38⁴, odată ce va fi evaluat de curte, consideră că odată cu admiterea sesizării, aceasta va schimba esența, cuantumul creanței solicitat de bancă. Situația era distinctă dacă reclamant/creditor era orice altă întreprindere decât o bancă comercială, creanța ar fi fost limitată până la data intervenirii insolvenței și nicidecum după.

Reprezentantul pârâtului Țurcan Valentin, avocatul Chira Constantin a susținut cererea de ridicare a excepției de neconstituționalitate nominalizate.

A mai menționat că, în punctul I, compartimentul II și III din referință a invocat prevederile legale, a invocat că dobânzile legale, contractuale care au fost calculate după retragerea licenței băncii, nu pot fi încasate de la debitori și fidejutori, aceste fiind invocate de la începutul examinării cauzei, având aplicabilitate directă în speță. A indicat că, pârâții sunt de bună credință, lupta merge pe dobânzi și penalități, sumele de bază nimeni nu le-a negat, s-a semnat contract. A invocat din start în referință, a făcut trimitere la practica internațională, specificând că, în statele dezvoltate, banca când intră în faliment, automat nu se mai calculează dobânzii.

Pârâtul Țurcan Valentin a susținut cererea de ridicare a excepției de neconstituționalitate nominalizate.

Reprezentantul reclamantei B.C. "Banca Socială" S.A., Gureu Valeriu a solicitat respingerea cererii ca fiind neîntemeiată, invocând că, se tergiversează examinarea cauzei. A remarcat că, în fond partea pârâtă invocă art. 38⁴ alin. 1 lit. i) din legea privind lichidarea băncilor, unde sunt prevăzute drepturile/ atribuțiile lichidatorului. La caz, se face trimitere că lichidatorul are dreptul să rezilieze contractul, însă, lichidatorul nu are așa atribuții în mod unilateral să înceteze un contract, de când a fost desemnat în funcția de lichidare a unei băncii în proces de lichidare. Consideră că, art. 112¹ alin 2 lit. c) nu se aplică în speță, de reziliere a contractului. Nu există o cerere de anulare a contractului, clauzelor contractuale, nu s-a depus cerere reconvențională, să facă obiectul litigiului în cauză. A concretizat că, a venit cu solicitarea privind încasarea datoriei, formată din dobânzi, penalități, comisioane calculate conform clauzelor contractuale. A conchis că, nu sunt întrunite exigențele pentru a fi admisă cererea și sesizată Curtea Constituțională în acest sens. Ce ține de lichidarea persoanelor juridice, care nu sunt aplicabile băncilor, în legea insolabilității este prevedere legală că la momentul intentării instanța poate dispune suspendarea calculării dobânzilor, nu se prevede stoparea. A concluzionat că, banca nu prestează servicii, nu încheie contracte, nu eliberează credite, doar strict încasează datorii de la debitori în baza unor contracte care prevăd încasarea unor dobânzi etc.

Audiind poziția participanților la proces, studiind materialele cauzei, instanța de judecată consideră necesar de ridica excepția de neconstituționalitate și de a remite Curții Constituționale sesizarea depusă, reieșind din următoarele considerente.

Conform Hotărârii Curții Constituționale din 09.02.2016, privind interpretarea articolului 135 alin. (1) lit. a) și g) din Constituția Republicii Moldova, excepția de neconstituționalitate poate fi ridicată în fața instanței de judecată de către oricare dintre părți sau reprezentantul acesteia, precum și de către instanța de judecată din oficiu.

Înalta Curte a statuat că, sesizarea privind excepția de neconstituționalitate se prezintă Curții Constituționale de către judecătorii/completele de judecată din cadrul Curții Supreme de Justiție, curților de apel și judecătoriilor, pe rolul cărora se află cauza, în temeiul aplicării directe a articolului 135 alineatul (1) lit.a) și g) din Constituția Republicii Moldova.

Totodată, judecătorul ordinar nu se pronunță asupra temeiniciei sesizării sau asupra conformității cu Constituția a normelor contestate, limitându-se exclusiv la verificarea întrunirii următoarelor condiții: a) obiectul excepției intră în categoria actelor cuprinse la articolul 135 alin. (1) lit.a) din Constituție; b) excepția este ridicată de către una din părți

sau reprezentantul acesteia, sau indică că este ridicată de către instanța de judecată din oficiu; c) prevederile contestate urmează a fi aplicate la soluționarea cauzei; d) nu există o hotărâre anterioară a Curții având ca obiect prevederile contestate.

În același timp, art. 12/1 CPC, statuează:

(1) În cazul existenței incertitudinii privind constituționalitatea legilor, a hotărîrilor Parlamentului, a decretelor Președintelui Republicii Moldova, a hotărîrilor și ordonanțelor Guvernului ce urmează a fi aplicate la soluționarea unei cauze, instanța de judecată, din oficiu sau la cererea unui participant la proces, sesizează Curtea Constituțională.

(2) La ridicarea excepției de neconstituționalitate și sesizarea Curții Constituționale, instanța nu este în drept să se pronunțe asupra temeiniciei sesizării sau asupra conformității cu Constituția a normelor contestate, limitându-se exclusiv la verificarea întrunirii următoarelor condiții:

a) obiectul excepției intră în categoria actelor prevăzute la art.135 alin.(1) lit.a) din Constituție;

b) excepția este ridicată de către una din părți sau reprezentantul acesteia ori este ridicată de către instanța de judecată din oficiu;

c) prevederile contestate urmează a fi aplicate la soluționarea cauzei;

d) nu există o hotărâre anterioară a Curții Constituționale având ca obiect prevederile contestate.

(3) Ridicarea excepției de neconstituționalitate se dispune printr-o încheiere care nu se supune niciunei căi de atac și care nu afectează examinarea în continuare a cauzei, însă pînă la pronunțarea Curții Constituționale asupra excepției de neconstituționalitate se amînă pledoariile.

(4) Dacă nu sînt întrunite cumulativ condițiile specificate la alin.(2), instanța refuză ridicarea excepției de neconstituționalitate printr-o încheiere care poate fi atacată odată cu fondul cauzei.

(5) Instanța de judecată poate ridica excepția de neconstituționalitate doar dacă cererea de chemare în judecată sau cererea de apel a fost acceptată în modul prevăzut de lege ori dacă cererea de recurs împotriva hotărîrii sau deciziei curții de apel a fost declarată admisibilă conform legii.

Drept urmare a celor indicate, instanța apreciază că, obiectul sesizării intră în categoria actelor cuprinse la articolul 135 alin. (1) lit. a) din Constituție, obiect al excepției fiind prevederi din două legi; excepția a fost ridicată de reprezentantul părții; prevederile contestate urmează a fi aplicate la soluționarea cauzei deoarece, în partea ce ține de art. 38⁴ alin. (1) lit. i) din Legea cu privire la lichidarea băncilor, nr. 550 din 1995, reprezentantul pârâtului Țurcan Valentin, avocatul Chira Constantin a invocat în cadrul referinței suplimentare și actualizate (f.d. 160 Vol. IV) Legea instituțiilor financiare nr. 550 din 21.07.1995 în întemeierea argumentelor sale; în partea ce ține de prevederile art. 1242 alin. (1) lit. e) Cod Civil (în redacția Codului pînă la 01.03.2019) și art. 1769 alin. (1) lit. e) Cod Civil (în redacția Codului după 01.03.2019), reprezentantul pârâtului Țurcan Valentin, avocatul Chira Constantin a invocat în cadrul referinței suplimentare și actualizate (f.d. 160 Vol. IV) prevederile art. 1236-1245¹ din Codul civil al RM (astfel instanța ar urma să dea apreciere incidenței sau neincidenței acestor prevederi raportului litigios doar odată cu fondul conform art. 240 CPC); nu există o hotărâre anterioară a Curții Constituționale avînd ca obiect prevederile contestate.

Cu referire la ultima condiție, instanța remarcă faptul că, la data de 10 octombrie 2013, a fost emisă Decizia DE RESPINGERE a sesizării nr. 40 a/2013 pentru controlul constituționalității unor prevederi ale articolului 1242 alin.(1) din Codul civil al Republicii Moldova, autor al sesizării fiind deputatul în Parlament dl Simion Grișciuc, care, la data de 13 septembrie 2013, a adresat Curții Constituționale sesizarea privind controlul constituționalității sintagmei „poate rezilia contractul și” din art. 1242 alin.(1) al Codului civil.

La acest aspect, instanța conchide că, nu există o hotărâre anterioară a Curții Constituționale avînd ca obiect prevederile contestate (art. 1242 alin. (1) lit. e) al Codului civil), or, decizia sus menționată se referă expres la sintagma ”poate rezilia contractul și” din

conținutul alin. (1) al articolului, și nu la lit. e), adică cazul în care creditorul poate rezilia contractul și cere restituirea creditului și a sumelor aferente.

Mai mult, reprezentantul reclamantei nu a prezentat obiecții justificative referitor la neincidența condițiilor care sînt susceptibile de a fi verificate de instanța de judecată în fața căreia se ridică excepția, obiecțiile ținînd de aprecierea Curții Constituționale.

Or, alegațiile acestuia precum că, *norma nu urmează a fi aplicată la soluționarea cauzei, din partea părții pârâte neexistînd o cerere/acțiune formulată de anulare a contractului, clauzelor contractuale, cerere reconvențională care să facă obiectul litigiului în cauză*, urmează a nu fi reținute, or, acestea au fost invocate de către partea pârâtă în cadrul referinței suplimentare și actualizate (f.d. 160 Vol. IV), în justificarea poziției sale în conformitate cu art. 118 alin. (1) și 186 din Codul de procedură civilă și care urmează a fi apreciate de instanță dacă sunt aplicabile sau nu, odată cu emiterea hotărârii judecătorești.

Prin urmare, se va ridica excepția de neconstituționalitate la cererea formulată de reprezentantul pârâtului Țurcan Valentin, avocatul Bot Alexandru, în cauza civilă la cererea de chemare în judecată concretizată înaintată de B.C. "Banca Socială" S.A. în proces de lichidare, împotriva lui Țurcan Valentin, intervenienți accesorii C.C. "CAMELIA" S.A., Î.M. "TIPTOP" S.R.L., cu privire la încasarea datoriei, privind exercitarea controlului constituționalității sintagmei „de a rezilia contractele băncii în conformitate cu legislația” din art. 38⁴ alin. (1) lit. i) din Legea cu privire la lichidarea băncilor, nr. 550 din 1995, precum și a prevederilor art. 1242 alin. (1) lit. e) Cod Civil (în redacția Codului până la 01.03.2019) și art. 1769 alin. (1) lit. e) Cod Civil (în redacția Codului după 01.03.2019), în măsura în care respectivele reglementează libertatea lichidatorului de a decide rezilierea (rezoluționarea) contractului de credit pentru cazul insolvenței, conform sesizării anexate, cu remiterea după competență Curții Constituționale, a sesizării reprezentantului pârâtului Țurcan Valentin, avocatul Bot Alexandru.

În conformitate cu art. art. 12/1, 269-270 CPC, conducându-se de Hotărârea Curții Constituționale nr. 2 din 09.02.2016, privind interpretarea articolului 135 alin. (1) lit. a) și g) din Constituția Republicii Moldova, instanța de judecată -

d i s p u n e:

Se ridică excepția de neconstituționalitate la cererea formulată de reprezentantul pârâtului Țurcan Valentin, avocatul Bot Alexandru, în cauza civilă la cererea de chemare în judecată concretizată înaintată de B.C. "Banca Socială" S.A. în proces de lichidare, împotriva lui Țurcan Valentin, intervenienți accesorii C.C. "CAMELIA" S.A., Î.M. "TIPTOP" S.R.L., cu privire la încasarea datoriei, anume privind sintagma „de a rezilia contractele băncii în conformitate cu legislația” din art. 38⁴ alin. (1) lit. i) din Legea cu privire la lichidarea băncilor nr. 550 din 1995, precum și a prevederilor art. 1242 alin. (1) lit. e) Cod Civil (în redacția Codului până la 01.03.2019) și art. 1769 alin. (1) lit. e) Cod Civil (în redacția Codului după 01.03.2019), în măsura în care respectivele reglementează libertatea lichidatorului de a decide rezilierea (rezoluționarea) contractului de credit pentru cazul insolvenței, conform sesizării anexate.

Se remite Curții Constituționale sesizarea reprezentantului pârâtului Țurcan Valentin, avocatul Bot Alexandru.

Încheierea nu se supune niciunei căi de atac.

Președintele ședinței,
Judecător

Dimitriu Serghei